

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye'de Çocuk Haklarının Desteklenmesi için Teknik Yardım

Proje Referans No: NEAR/ANK/2021/EA-RP/0070
Sözleşme No: TR2017/RL/02/A3-01/001

Faaliyet 4.1 - Hassas Koşullar Altındaki Çocukları Tespit İçin Bir Yöntem Geliştirme Saha Ziyareti Raporu

Onay Tarihi: 21.12.2023

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
TABLOLAR	3
ŞEKİLLER	3
KISALTMALAR	4
1. GİRİŞ	5
2. SAHA ZİYARETİ SÜRECİ	6
2.1. Yöntem	6
2.1.1. Sahanın Belirlenmesi ve Katılımcılar	6
2.1.2. Veri Toplama Aracı	7
2.1.3. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi	7
3. BULGULAR	10
3.1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular	10
3.2. Tematik Bulgular	12
3.2.1. Risklerin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular (Tema 1)	12
3.2.2. Risklerin Değerlendirilmesi ve İşlenmesine İlişkin Bulgular (Tema 2)	25
3.2.3. Risk Belirleme Süreçlerine İlişkin Öneriler (Tema 3)	30
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	37
4.1. Çocukların Karşılaştıkları Risklere İlişkin Sonuçlar	37
4.2. Risklerin Belirlenme ve İşlenme Yöntemlerine İlişkin Sonuçlar	38
4.3. Risklerin Belirlenmesine Yönelik Önerilere İlişkin Sonuçlar	40
4.4. Araştırmacıların Önerileri	40
EK-1 GÖRÜŞME FORMU	43

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TABLolar

Tablo 1. Saha Ziyaretlerine İlişkin Bilgiler.....	8
Tablo 2. Çocuklar için Temel Risk Faktörleri.....	13
Tablo 3. Risk Değerlendirme Araçlarında Yer Alması Gereklİ Görülen Bileşenler.....	31
Tablo 4. Risk Belirleme Araçlarının Niteliklerine İlişkin Görüşler	34

ŞEKİLLER

Şekil 1. Katılımcıların Temsil Ettiği Kurumlar.....	10
Şekil 2. Katılımcıların Görev Yaptıkları İllere Göre Sayıları.....	11
Şekil 3. Katılımcıların mesleklerine göre sayıları	12

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KISALTMALAR

ASDEP	Aile Sosyal Destek Programı
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASHİM	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
ÇEKOM	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
ÇES	Çocuk Evleri Sitesi
ÇOKİM	Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇŞM	Çocuk Şube Müdürlüğü
KİOÇ	Korunma İhtiyacı Olan Çocuk
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	İl Millî Eğitim Müdürlüğü
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezi
RİBA	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketi
SHM	Sosyal Hizmet Merkezi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

1. GİRİŞ

Türkiye’de Çocuk Haklarının Desteklenmesi Projesi kapsamında yürütölen Faaliyet 4.1. kapsamında hassas koşullar altındaki çocukların belirlenmesinde yararlanılabilecek bir yöntemin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, proje kapsamında hassas koşullar altındaki çocukların belirlenmesinde etkili olabilecek yöntemler ve araçlar, mevcut literatürün incelenmesi ve yurtdışı örneklerin ele alınması yoluyla oluşturulan bir raporla Faydalanıcıya sunulmuştur. Söz konusu çalışma, hassas koşullar altındaki çocukların karşı karşıya olduğu risklerin tespiti ve değerlendirilmesini ön plana çıkaran bir yaklaşımla, çocukları çevreleyen potansiyel ve mevcut riskleri belirlemeye yönelik yöntem ve araçları içermektedir.

Çocukları etkileyen risklerin değerlendirilmesi sürecinde, potansiyel veya mevcut risklerin niceliğinin ve niteliğinin tespit edilmesi hususunda çocuklara ve ailelerine hizmet sunan profesyonellerin bilgi, beceri ve deneyimlerinin oldukça önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Bu bakımdan, çocuk koruma hizmetlerinin diğer alanlarında olduğu gibi risk belirleme ve değerlendirme süreçlerinde profesyonel yetkinliğin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların önem kazandığı görölmektedir.

Projenin 4.1 kodlu ilgili faaliyeti kapsamında, çocuğu çevreleyen risklerin nedenleri ve doğrudan sonuçlarına odaklanan klasik risk analizi yaklaşımı yerine çocukların hem kendileriyle ilgili sonuçları hem de çevreye yönelik birincil ve ikincil sonuçları göz önünde bulunduran incinebilirlik yaklaşımı temel alınmaktadır. İncinebilirliğe yönelik analizler, risklerin ortaya çıkardığı sonuçları azaltma ve gelecekteki olayları daha etkin şekilde ele alma konusuyla da ilgilenilmektedir. İncinebilirlik temelinde çocuğu etkileyen riskleri daha derinlikli ve bütöncöl olarak analiz etmenin gerekliliği, bunun yanı sıra risk tespit ve değerlendirme süreçlerinde çocuklarla temas halinde bulunan profesyonellerin yetkinliğine yapılan vurgu birlikte göz önüne alındığında, çocuklara hizmet sunan kuruluşların risk analizi süreçlerindeki durumlarına yönelik saha verilerine ihtiyaç duyulduğunu değerlendirmek mümkündür.

Bu çalışma, söz konusu Faaliyet çıktılarını gerçekleştirmeye yönelik olarak yürütölen saha çalışmalarında elde edilen verilere ilişkin bulguları yansıtmaktadır. Saha Ziyareti Raporu olarak tasarlanan bu çalışmada, çocuklara ilişkin risk tespit ve değerlendirmelerinde mevcut durumun ortaya konulması ve bu süreçlere ilişkin uygun yöntem, kurumsal işleyiş, işbirliği ve profesyonel yetkinlik bağlamında ortaya çıkan önerilerin sunulması amaçlanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2. SAHA ZİYARETİ SÜRECİ

Faaliyet kapsamında yürütölen saha ziyaretleri, Faydalanıcı tarafından belirlenen illerde uzmanların ve Faydalanıcının öngördüğü belirli bir zaman diliminde niteliksel veri toplama süreci şeklinde gerçekleştirilmiştir. Saha ziyaretleri sürecine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1. Yöntem

İlgili Faaliyet kapsamında planlanan saha ziyaretlerinin temel amacı, hassas koşullar altındaki çocukların belirlenmesinde temel bir bileşen olan risk tespitleri ve değerlendirmeleri hususunda doğrudan sahada hizmet veren profesyonellerin görüş, gözlem ve deneyimlerine başvurmaktır. Bu kapsamda, Faydalanıcı tarafından belirlenen ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan illerde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında bulunan kuruluşlar başta olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve belediyeler gibi farklı paydaşların temsilcilerinden görüş alınmıştır.

Görev yaptıkları kuruluşlarda hassas koşullar altında bulunan çocuklarla temas halinde bulunan profesyonellerin sunduğu görüş, gözlem ve deneyim paylaşımları çalışmanın temel verilerini oluşturmuştur. Bu bakımdan, çalışma niteliksel yöntemle dayalı olarak gerçekleştirilmiş olup katılımcıların belirlenmesinde amaçsal örnekleme yaklaşımından yararlanılmıştır. Niteliksel yöntemde katılımcıların kendi kişisel görüşlerini ve deneyimlerini yansıtmaları beklenmektedir. Bu amaçla, belirlenen illerin her birinde ilgili paydaş kuruluşlardan davet edilen katılımcıların bir arada paylaşımda bulunduğu odak grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Saha ziyaretlerinin gerçekleştirildiği iller, ziyaret programı ve katılımcılara ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1.1. Sahanın Belirlenmesi ve Katılımcılar

Raporun hazırlanmasında yararlanılan veriler, temel olarak Faydalanıcı tarafından belirlenen 12 ili kapsayan bir saha çalışmasını yansıtmaktadır. Söz konusu iller; Adana, Aksaray, Ankara, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kırıkkale, Kocaeli, Ordu, Osmaniye ve Şanlıurfa'yı kapsamaktadır. İllerin seçilmesinde; Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunma, iller arası sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları yansıtmaya, ulaşım olanakları ve etkili zaman yönetimi gibi kriterler belirleyici olmuştur. Faydalanıcı tarafından yapılan yönlendirmeler doğrultusunda, belirlenen kuruluşların temsilcilerinin katılımı sağlanmıştır. Yapılan odak grup görüşmelerinde en az bir temsilcinin bulunduğu kurum ve kuruluşlar şu şekildedir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
 - Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (ASHİM)
 - Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM)
 - Korunma İhtiyacı Olan Çocuk (KİOÇ) Birimi,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)
- Çocuk Evleri Sitesi (ÇES)
- Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)
- İhtisastlaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi (İÇES)
- Milli Eğitim Bakanlığı
 - İl Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)
 - Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)
- İçişleri Bakanlığı
 - Çocuk Şube Müdürlüğü (ÇŞM)
 - Jandarma Genel Komutanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
 - Çalışma ve İş Kurumu (İŞKUR)
 - Yerel Yönetim (Belediye)
 - Zabıta Müdürlüğü (Zabıta)
 - Sosyal Yardımlaşma Birimi
- Gençlik ve Spor Bakanlığı

2.1.2. Veri Toplama Aracı

Saha ziyaretlerinde katılımcıların görüşlerinden yararlanmak üzere gerçekleştirilen odak grup toplantılarında, kilit uzmanlar tarafından hazırlanan **Görüşme Formund**an yararlanılmıştır. Form, öncelikli olarak risk altında bulunan çocuklar ve bu çocukları etkileyen riskler hakkında katılımcıların görüş ve deneyimlerini elde etmeye yönelik sorular içermektedir. Formda yer alan sorular yarı yapılandırılmış bir odak grup görüşmesine rehberlik etmek üzere üç ana tema altında oluşturulmuştur. Bu temalar; (1) risklerin tanımlanması, (2) risklerin değerlendirilmesi süreci ve (3) risk değerlendirmesine yönelik öneriler başlıkları altında sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış gözlem formu, Faydalanıcı ve kilit uzmanların görüş alışverişine dayalı olarak şekillendirilerek saha ziyaretlerinde kullanılmak üzere son şeklini almıştır (Ek-1).

2.1.3. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Belirlenen illerde görev yapan söz konusu kurumların/kuruluşların temsilcilerinin odak grup toplantılarına katılması planlanmıştır. Bunun için katılımcıların her ilde belirlenen ziyaret takvimi çerçevesinde genellikle büyük bir masa etrafında toplanmaya uygun bir görüşme ortamında görüş ve deneyimlerini aktarması sağlanmıştır. Odak grup görüşmeleri, Eylül 2023 ve Ekim 2023 dönemini içeren yaklaşık üç haftalık süreçte gerçekleştirilmiş ve her bir görüşme için bir görüşmeci ve bir raportör olmak üzere iki uzman görevlendirilmiştir. Söz konusu saha ziyaretlerinin yapıldığı iller ve çalışma takvimi Tablo 1'de gösterilmektedir. Toplamda 143 kişi odak grup toplantılarına katılım sağlamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tablo 1. Saha Ziyaretlerine İlişkin Bilgiler

Odak Grup No	Toplantı Tarihi	Şehir	Süre (Gün)	Katılımcı Sayısı	Katılım Gösteren Uzmanlar	Katılım Gösteren Faydalanıcı Yetkilileri
1	21.09.2023	Ankara	1	11	Prof. Dr. Tarık Tuncay Aslı Saban	Asiye Erdemir Turgut-Sosyal Çalışmacı
2	26.09.2023	Kırıkkale	1	12	Prof. Dr. Tarık Tuncay Aslı Saban	Asiye Erdemir Turgut-Sosyal Çalışmacı
3	27.09.2023	Aksaray	1	15	Prof. Dr. Tarık Tuncay Aslı Saban	Asiye Erdemir Turgut-Sosyal Çalışmacı
4	27.09.2023	Ordu	1	10	Doç. Dr. Nurullah Çalış Beliz Demircan	Mehmet Akif Arslan-Uzman
5	29.09.2023	İzmir	1	10	Doç. Dr. Melike Tekindal Beliz Demircan	Zeynep Alioğlu-Uzman Yardımcısı
6	2.10.2023	Adana	1	11	Aslı Saban Beliz Demircan	Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
7	3.10.2023	Osmaniye	1	11	Aslı Saban Beliz Demircan	Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
8	4.10.2023	Gaziantep	1	7	Aslı Saba Beliz Demircan	Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
9	5.10.2023	Ş. Urfa	1	14	Aslı Saba Beliz Demircan	Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
10	9.10.2023	İstanbul (Avrupa)	1	12	Aslı Saban Beliz Demircan	İbrahim Kürşat Ergüt-Daire B. Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
10	10.10.2023	İstanbul (Asya)	1	9	Aslı Saban Beliz Demircan	İbrahim Kürşat Ergüt-Daire B. Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
11	11.10.2023	Kocaeli	1	11	Aslı Saban Beliz Demircan	İbrahim Kürşat Ergüt-Daire B. Mehmet Nuri Uyanık-Uzman
12	12.10.2023	Bursa	1	10	Aslı Saban Beliz Demircan	İbrahim Kürşat Ergüt-Daire B. Mehmet Nuri Uyanık-Uzman

Saha ziyaretlerinde odak grup görüşmeleri yoluyla yürütölen veri toplama süreci yapılandırılmış bir yapıda gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreçleri, odak grupların iç dinamiğine uygun şekilde yürütölmüştür. Veri toplama

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

süreci boyunca elde edilen görüşme notları, görevli proje uzmanları tarafından mümkün olduğunca görüşmelerin yapıldığı gün taslak raporlara dönüştürülmüş ve tasnif edilmiştir. Ayrıca her bir oturumdan elde edilen ses kayıtlarının deşifresi yapılmıştır.

Görüşmeler öncesinde, tüm katılımcılara çalışma hakkında bilgilendirme yapılarak gönüllü onam alınmıştır. Bu kapsamda her bir katılımcıya ait demografik bilgiler toplanmıştır. Elde edilen veriler, dijital ortamda saklanarak gizlilik ilkesi gereğince katılımcılara ilişkin kişisel bilgilere yer verilmeksizin düzenli kayıtlara dönüştürülmüştür. Tüm görüşmeler ve gözlemler gerçekleştirildikten sonra düzenlenen tüm saha notları ve taslak raporlar bir araya getirilerek analize hazır hale getirilmiştir.

Veriler, Excel ve bilgisayar destekli nitel veri analizi programı (MAXQDA) aracılığıyla sistematik olarak düzenlenmiştir. Planlama aşamasında, belirlenen temalar etrafında verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz yaklaşımına başvuru analiz çalışmasında, uzmanlar temel olarak her bir temada ortaya çıkan bulguları görüş birliği oluşturma yoluyla kategorize etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

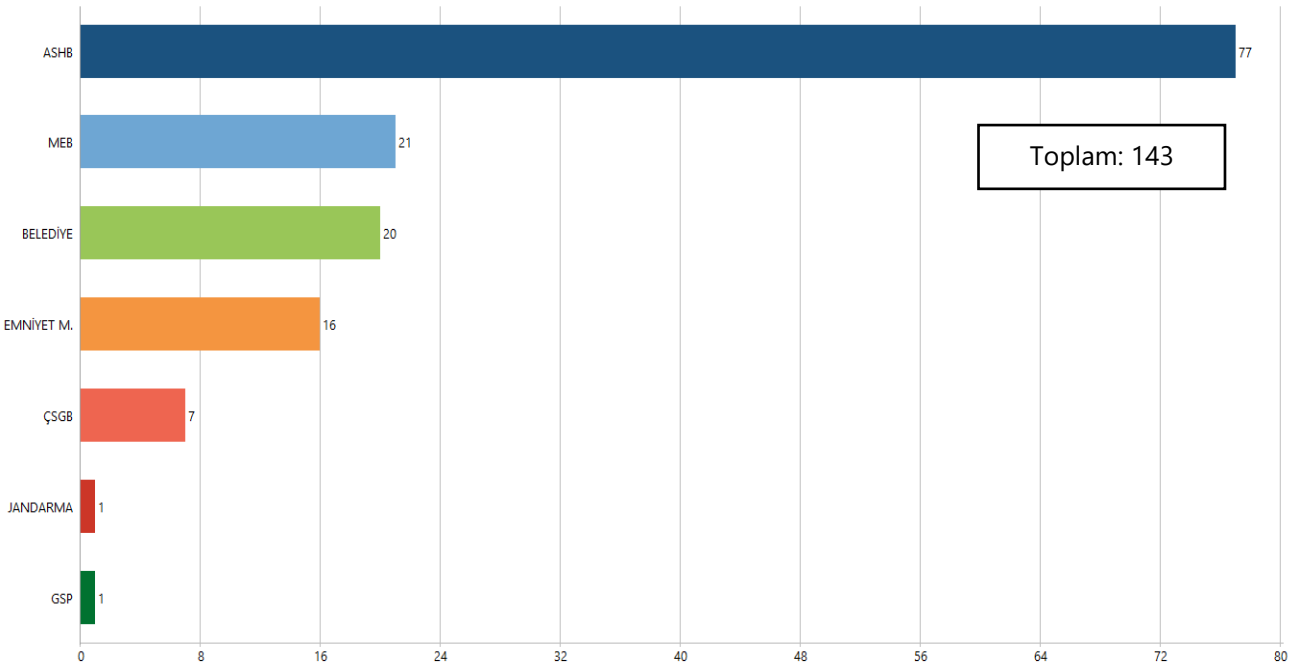
3. BULGULAR

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, saha ziyaretlerinin planlanması aşamasında belirlenen temalara uygun olarak aşağıda sunulmaktadır. Öncelikle katılımcıların tanıtıcı bilgilerine yer verildikten sonra, söz konusu temalarda katılımcıların görüşlerini yansıtan hususlar kavramsallaştırılarak alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular

Katılımcıların tanıtıcı bulguları kapsamında bağlı oldukları birimler, görev yaptıkları iller ve meslekleri incelenmiştir. Katılımcıların bağlı oldukları birimlere göre sayıları incelendiğinde, 143 katılımcı içerisinde ASHB'den 77 kişi, MEB'den 21 kişi, Belediyelerden 20 kişi, Emniyetten 16 kişi, ÇSGB'dan yedi, Jandarma'dan bir kişi, Gençlik ve Spor Bakanlığından bir kişi odak gruplara dahil olmuştur. Katılımcıların temsil ettiği kurumlara göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların Temsil Ettiği Kurumlar

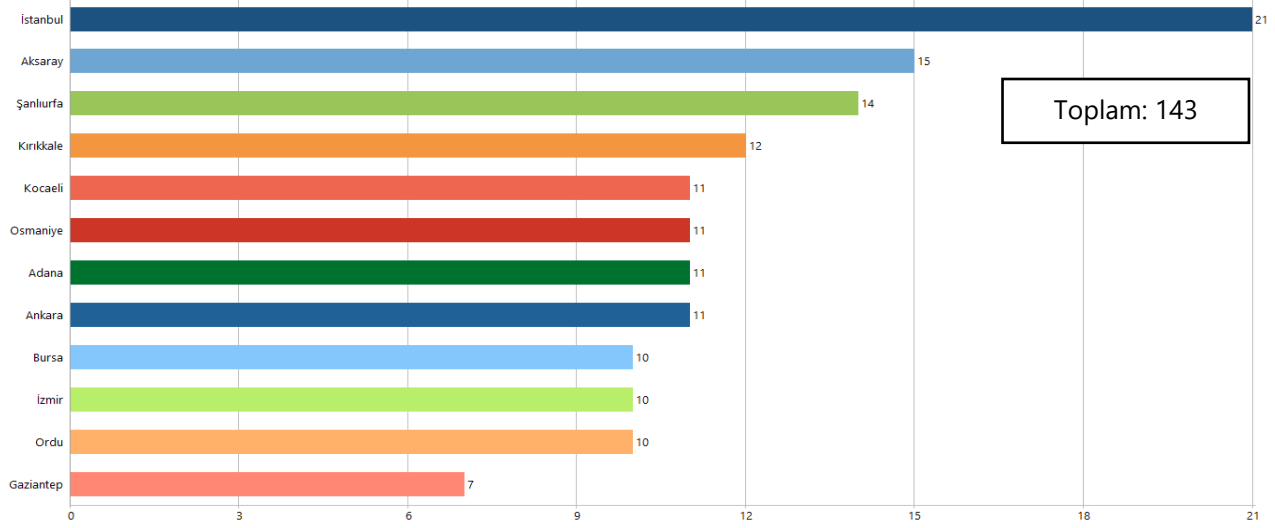
Katılımcıların görev yaptıkları illere göre dağılımı incelendiğinde, İstanbul'dan 21, Aksaray'dan 15, Şanlıurfa'dan 14, Kırıkkale'den 12, Ankara'dan, Kocaeli, Osmaniye, Adana'dan 11'er kişi, Ordu, Bursa, İzmir'den 10'ar kişi, Gaziantep'ten 7 kişinin odak grup görüşmelerine dahil olmuştur. Katılımcıların katıldıkları illere göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 2. Katılımcıların Görev Yaptıkları İllere Göre Sayıları

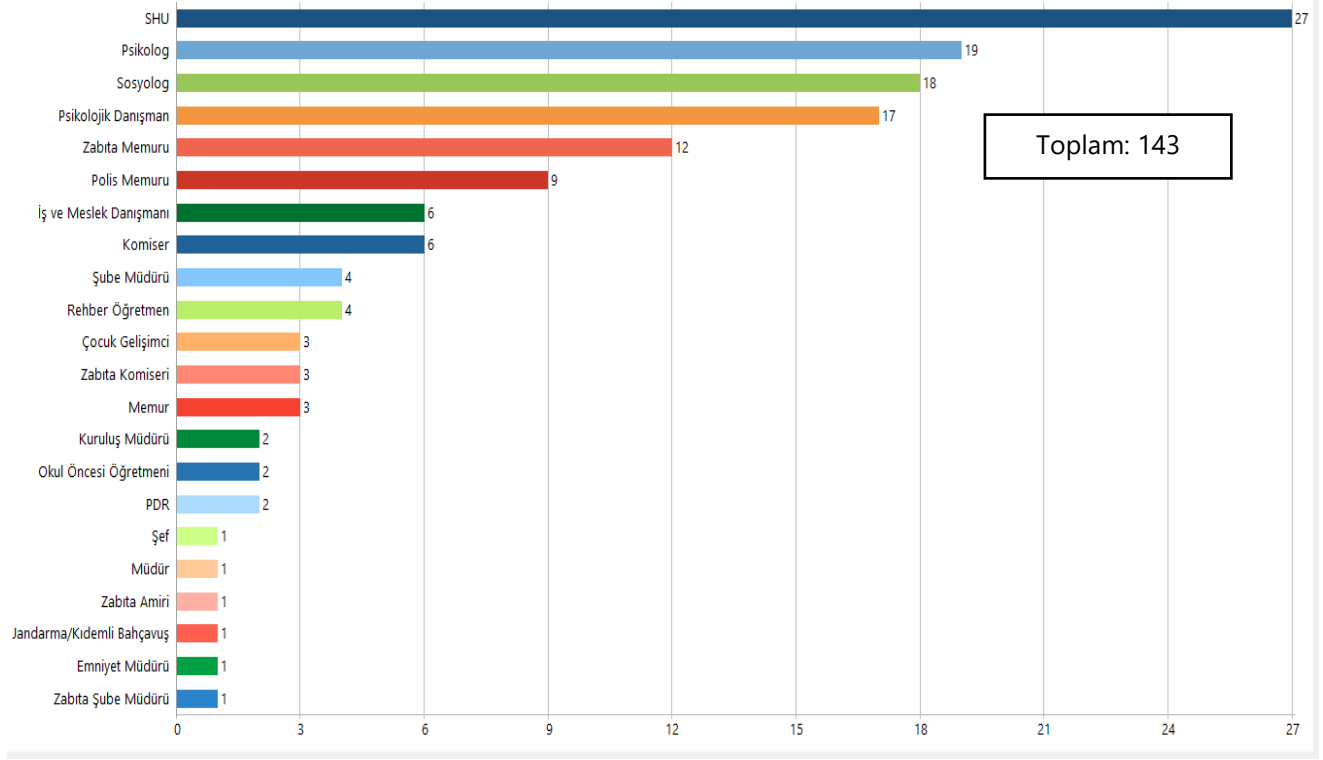
Katılımcıların mevcut görevleri incelendiğinde, 143 katılımcıdan 27 sosyal çalışmacı, 19 psikolog, 18 sosyolog, 17 psikolojik danışman, 12 zabıta memuru, 9 polis memuru, 6 komiser, 6 iş ve meslek danışmanı, 4 rehber öğretmen, 4 şube müdürü, 3 çocuk gelişimci, 3 zabıta komiseri, 3 memur, 2 okul öncesi öğretmeni, 2 PDR, 2 kuruluş müdürü, 1'er tane zabıta şube müdürü, şef, emniyet müdürü, jandarma, müdür ve zabıta amiri olarak odak grup toplantılarına katıldığı görülmüştür. Katılımcıların mesleki görevlerine ilişkin dağılımı Şekil 3'te gösterilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 3. Katılımcıların mesleklerine göre sayıları

3.2. Tematik Bulgular

Tematik bulgular "risklerin tanımlanması", "risklerin değerlendirilmesi ve işlenmesi" ve "risk belirleme süreçlerine ilişkin öneriler" temaları ile ele alınmıştır.

3.2.1. Risklerin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular (Tema 1)

Yapılan odak grup görüşmelerinde, öncelikli olarak hassas koşullar altındaki çocukların karşılaştıkları risklere ilişkin değerlendirmelerin alınması amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcı profesyonellerin kendi deneyimlerinden yola çıkarak çocukları etkileyen pek çok risk faktörüne değindiğini göstermiştir. Bu kapsamda, madde bağımlılığı, cinsel istismar, aile içi ve aile dışı cinsel istismar, akran zorbalığı, siber zorbalık, ailede engelli bireyin bulunması, ebeveynin suç geçmişi, çocuğun kimliğinin olmaması, evden kaçma, okul devamsızlığı, suça sürüklenme, aile işlevsizliği, dilendirilme, adölesan gebelikler, deprem mağduru ve refakatsiz olma gibi geniş bir yelpazeye uzanan risklere vurgu yapıldığı görülmüştür. Elde edilen görüş ve deneyim paylaşımları doğrultusunda çocukların karşı karşıya riskler Tablo 2'de belirtildiği şekilde kategorize edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tablo 2. Çocuklar için Temel Risk Faktörleri

Risk Alanı	Gözlemlenen Riskler
Birey	Anti-sosyal kişilik özellikleri Riskli davranışlar (Saldırganlık, kavga etme, yaralama) Suça yönelme Uygun olmayan cinsel davranışlar Adölesan gebelik İntihar eğilimi Nadir hastalıklar Kronik hastalıklar
Aile	Aile içi şiddet Tek ebeveynli aile Büyükanne/büyükbaba ile yaşama Engelli ebeveyn Aile içi cinsel istismar Yetersiz ebeveyn gözetimi Aile ve çocuk etkileşiminde zayıflık Yoksulluk Göçmen/mülteci aileden gelme Yetersiz Beslenme Ailede kronik veya nadir hastalıklar
Sosyal çevre	Bağımlılık yapıcı maddelere erişim Madde kullanım yaygınlığı Riskli mahalle ortamı Riskli davranışlar sergileyen akran grupları Dilendirilme Sokakta çalıştırılma Göç alan bölgede yaşama Akran zorbalığı
Teknoloji ve internet	Uygunsuz içeriklere maruziyet Yasadışı bahis siteleri Siber zorbalık Akran zorbalığı Oyun bağımlılığı Teknoloji kullanımının denetlenmemesi
Eğitim	Okul devamsızlığı Riskli davranışlar sergileyen akran grupları Okul çeteleri Akran zorbalığı

Elde edilen veriler doğrultusunda belirtilen risklere ilişkin olarak farklı illerden katılım sağlayan profesyonellerin görüşleri aşağıda illere göre yansıtılmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Adana

Adana toplantısında çocukları etkileyen riskleri değerlendiren ASHİM personeli, ailesel faktörler bağlamında tek ebeveynlilik, ailede çocuğa yönelik ihmal ve istismar, ailede engelli bireyin bulunması ve ailenin çocuğun gözetiminde yetersiz kalmasını vurgulamışlardır. Öte yandan, çocuğun eğitimi bakımından okula devamsızlığın önemli bir risk olduğu belirtilerek çocukların okul saatleri dışındaki zamanda buldukları yerlerin onlar için riskli olabileceği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, depremde çocukların ebeveyn yoksunluğu yaşama veya tek ebeveynli olma durumunda ihmal, istismar, suça yönelme ve madde bağımlılığına açık hale gelmesinin söz konusu olabileceği vurgulanmıştır.

"Adres değişikliğinin çok olması ve adres değişiminin kurumlara intikal etmemesi ve bildirilmemesi, çocuğun hane içi ve dışında ne tür risklerle karşı karşıya olabileceği hususunda sorun teşkil ediyor tabii. Ayrıca, güncel cep telefonu numarası değişikliğinin kurumlara paylaşılması da sorun." (Adana)

Adana Milli Eğitim personeli, okul devamsızlığının yanında çocukları bekleyen riskleri intihar girişimlerinin olması, madde kullanımı, taciz, hırsızlık, siber zorbalık bağlamında değerlendirmiştir. Emniyet birimi temsilcileri, Adana ilinde madde kullanımının yüksek olduğuna vurgu yaparak, madde kullanımının çocuklar için önemli bir risk teşkil ettiği, bunun yanı sıra, gasp olayına karışan, sokakta çalıştırılan ve dilendirilen çocukları risk grubu içinde değerlendirdiklerini belirtmiştir. Belediye personeli de benzer şekilde çocuklar arasında yaygın olduğunu belirttiği madde kullanımının başlıca riskler arasında olduğunu ifade etmiştir.

Görüşmede, katılımcılar tarafından madde kullanımı ile suça sürüklenme davranışlarının ilişkili olduğuna vurgu yapılarak özellikle düşük sosyo-ekonomik çevrede yaşamının bu riskleri artırdığına dikkat çekilmiştir. Adana'da genellikle uyuşturucu kullanan çocukların sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan mahalle ve kesimlerde yaşadığı, çocuğun yaşadığı bölgenin sosyo-ekonomik seviyesinin risk teşkil ettiği belirtilmiştir.

Adana Zabıta müdürlüğü temsilcisi tarafından, ilde sokakta dilendirilen çocukların oldukça yüksek olduğu, bu durumun çocuklar için yaşamsal tehdit oluşturabileceği, trafik kazalarına ve ölüme neden olabileceği ifade edilmiştir.

Aksaray

Aksaray'da gerçekleştirilen görüşmelerde, çocuklara ilişkin risklere değinen ASHİM personeli dezavantajlı ailelerin yaşadığı ekonomik yoksunluğun aile ilişkilerinde ve çocuğun yaşamı üzerinde büyük bir strese yol açtığını ifade etmişlerdir. Ailesel dezavantajlar bakımından ebeveyn kaybı yaşayan, engelli ebeveyne sahip olan, babaanne/büyükbaba ile yaşamak durumunda olan çocuklar için risklerin arttığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla ebeveyn bakımından yoksun olmak ve tek ebeveynli olmak çocuklar için risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

"Yaşı ileri olan örneğin aile büyükleri yanında veya ailede engelli biri yanında kalan çocuklar da risk altında. Çünkü engelli birey olan ailelerde, tüm odak noktası engelli bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasıyla yönelik olmaktadır. Bu nedenle, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması ve takip edilmesi hususunda bazen eksiklikler ve ihmal durumları yaşandığını biliyoruz. Bu durumlar çocuğun farklı risklerle karşı karşıya kalmasına neden oluyor". (Aksaray)

RAM personeli tarafından, eğitim bağlamında sosyal çevreye ilişkin nedenler arasında çocukların okula devam etmemesinin okul dışı ortamlarda olumsuz arkadaş çevresi edinme nedeniyle risk etkeni olduğu belirtilmiştir. Yabancı uyruklu ailelerin çocuklarında artan risk durumuna vurgu yapan kurum personeli, bu çocukların eğitime ve sağlık hizmetlerinde erişimde daha fazla zorlandıklarını dile getirmiştir. Bu çocukların ayrıca okulda uyum problemi yaşadıklarını, bazılarının kimlik yaşı ile gerçek (kemik) yaşının uyuşmaması nedeniyle eğitim sürecinde zorlandıklarını belirtmiştir. Okul devamsızlığının yanı sıra hiç okula gitmeyen ve kaydı olmayan çocukların bulunduğu ifade edilmiştir.

Katılımcılar tarafından, kentte artan yabancı nüfusun yaşadığı uyum sorunlarının bir yansıması olarak okullarda çeteleşme olgusunun arttığına değinilmiştir. Ayrıca, madde bağımlılığı riskinin çocuklar için ciddi bir tehdit olduğuna, bundan yabancı uyruklu çocukların daha fazla etkilendiğine vurgu yapılmıştır. Öte yandan, yabancı uyruklu kişilerin madde satıcılığında çocukları kullandığına sıkça rastlandığı belirtilmiştir.

Emniyet personeli, çocukları etkileyen temel riskler bakımından madde bağımlılığı, şiddet ve hırsızlık olaylarına değinerek, bu sorunların birçok çocuğu etkileme potansiyeline vurgu yapmıştır. Öte yandan, katılımcılar tarafından akran zorbalığı davranışlarının yaygınlığına değinilmiştir.

İŞKUR ve Zabıta, Aksaray ilinde çocuk işçiliğiyle ilgili risk faktörlerine yer vererek çocukların özellikle inşaat ve hayvancılık sektöründe çalıştırıldığını, ayrıca mevsimlik tarım işçiliğinde yer aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun çocuklar açısından sağlıklı gelişme, hijyen ve sağlık sorunları açısından riskler oluşturduğu vurgulanmıştır.

Ankara

Ankara'da risk altında bulunan çocuklara ilişkin değerlendirmelerinde, ASHİM personeli cinsel istismar vakalarında ciddi bir artış olduğunu, bu duruma paralel olarak erken yaşta gebelikler ve erken yaşta evliliklerde ciddi oranda artışların görüldüğünü vurgulamıştır. Öte yandan, çocukların maruz kaldığı aile içi cinsel istismar vakaların ve cinsel hastalıkların önemli riskler olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, madde bağımlılığı ve suçla yönelme davranışlarında görülen artışlara dikkat çekilmiştir. Dezavantajlı ailelerde artan yoksulluk riskine işaret eden katılımcılar, çocukların sağlıklı beslenemediğine değinerek gelişim problemleri yaşadıklarını ve sağlık problemleri ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ASHB personelinin dikkat çektiği diğer bir risk alanı ise, teknoloji kullanımına dayalı siber zorbalık ve bilinçsiz internet kullanımının ortaya çıkardığı riskler olarak ifade edilmiştir.

"İstismar ve enesinin aile içi cinsel istismar yanında, kontrolsüz sosyal medya kullanımı çocuklar arasında çok arttı, bu nedenle çocuklar sosyal medya üzerinden siber zorbalık ve farklı istismar ve risk türleriyle de karşılaşılıyor." (Ankara)

Rehberlik Araştırma Merkezi personeli, okul devamsızlığının çocuklar için temel bir risk teşkil ettiğini, bu nedenle çocukların okul dışında farklı risklerle karşılaşabildiğini beyan etmiştir. Bunun yanı sıra, aile algısının ve anne-baba rollerinin değişmesine paralel olarak yetersiz ebeveynlik davranışlarıyla karşılaştıklarını, çocukların aileleriyle problem yaşadıklarını vurgulamıştır. Yaşanan rol karmaşasının çocuğu risklerle karşı karşıya getiren bir faktör olduğu ifade edilmiştir.

Emniyet personeli ve Zabita, çocukları etkileyen temel riskler bakımından madde bağımlılığı, şiddet ve hırsızlık olaylarına değinerek bu sorunların birçok çocuğu etkileme potansiyeline vurgu yapmıştır. Ayrıca çocukların dilendirilmesi, sokakta aileleri tarafından çalıştırılması da çocukları risk durumuna iten sebepler arasında değerlendirilmiştir.

Ankara İŞKUR temsilcisi, özellikle mevsimlik tarımda çalışan çocuklara vurgu yaparak mevsimlik tarım işçisi çocukların farklı risk gruplarıyla karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir.

Bursa

Bursa ilinde gerçekleştirilen toplantıya katılan ASHİM personeli, özellikle ebeveyn bakımından yoksun kalan çocuklara vurgu yaparak bu durumun çocuklar için önemli bir risk teşkil ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, tek ebeveyne sahip olmanın çocuklar için temel risklerden biri olduğu değerlendirilmiştir. Aile bağlamında belirtilen diğer riskler, tek ebeveynli aile olgusu ve çocuk-ebeveyn ilişkilerinde yaşanan çatışmalardır. ASHİM personeli, ayrıca özellikle göçle gelen ailelerin sahip olduğu kültürel farklılıklar dolayısıyla yaşanan çatışmaların çocuklar aleyhine sonuçlar doğurduğuna vurgu yapmıştır. İnternet ve teknoloji bağlantılı riskler ele alınan diğer önemli risk alanlarıdır. Bu doğrultuda, personel çocukların kontrolsüz internet kullanımının ve buna bağlı gelişen teknoloji bağımlılığının ciddi bir risk olduğuna temas etmiştir. Öte yandan, teknolojik araçların uygunsuz ve kontrolsüz kullanımı siber zorbalık ve akran zorbalığıyla ilişkili görülmüştür. İl Milli Eğitim Müdürlüğu temsilcisi de okul ortamı açısından bu düşünceyi desteklemiştir.

Bursa ili için katılımcıların vurguladığı risk alanlarından biri de, çocuk işçiliğidir. Özellikle, emniyet ve belediye mensupları dilendirilme ve sokakta çalıştırılma şeklinde görülen bu olgunun yaygınlığına dikkat çekmiştir. Bu riskin, Suriyeliler başta olmak üzere yabancı uyruklu topluluklar açısından daha büyük olduğu belirtilmiştir. Bu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

çocuklar arasında sokakta yaşayan çocukların daha fazla olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca, madde kullanım riskinin sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar aleyhine arttığı belirtilmiştir. Zabıta temsilcisi, geçici koruma altında olan çocuklar ve roman kökenli vatandaşların çocukları aileleri tarafından dilendirilmeye zorlandıklarını, bu durumda ciddi artışlar olduğunu ve çocukları başka risklere açık hale getirdiğini belirtmiştir.

"Bursa'da dilendirilen çocuk sayısı çok fazla. Genellikle aynı aileler ve çocuklar oluyor. Dilendirmeyi vazgeçiremiyoruz ve bu sorunun önüne geçemiyoruz. Özellikle roman kökenli vatandaşlar, geçici koruma statüsünde olan çocuklar çok fazla karşımıza çıkıyor. Dilenen sokaktaki çocuk, her türlü riske açık oluyor." (Bursa)

Eğitim bağlamındaki riskler değerlendirildiğinde, katılımcılar düşük akademik başarı ve okul devamsızlığı gibi temel sorunların yanı sıra, özel eğitime ihtiyaç duyma, teknolojik araçların bilinçsiz kullanımı ve ailede bağımlı/engelli bireyin bulunması gibi faktörleri ön plana çıkarmıştır.

Gaziantep

Gaziantep ilindeki görüşmede, bilgi ve deneyimlerine başvuru yapılan toplantıya katılım gösteren kuruluş temsilcileri, çocukları etkileyen başlıca riskler arasında öncelikle madde kullanımını dile getirmiştir. Madde bağımlılığının Gaziantep özelinde büyük risk teşkil ettiğini, madde kullanımının 7-8 yaşına kadar düştüğünü belirtmişlerdir. Birçok çocuğun sentetik maddeye erişim sağlayabildiği veya çakmak gazı gibi uçucu maddeler kullandıkları belirtilmiştir.

ASHİM temsilcileri özellikle ailesel risklere vurgu yaparak aile birliğinin olmadığı, boşanmış ve tek ebeveynli ailelerde risklerin arttığını, diğer yandan ailenin eğitimsizliğinin ve çocuk yetiştirme konusundaki beceri eksikliklerinin ciddi risk unsuru olduğunu ifade etmişlerdir.

"Televizyonlarda yayımlanan dizilerden kız çocukları etkilenerek evlerden kaçıyorlar. Devlet yurtlarına giderlerse, daha rahat olacaklarını, her istediklerini yapabileceklerini sanıyorlar. Devlet memuru daha kolay olacaklarını sanıyorlar yurttan kalırlarsa. Kontenjandan faydalanacaklarını düşünüyorlar. Aileleri de bu durumu destekliyor tabi ki." (Gaziantep)

Emniyet ve zabıta müdürlüğü temsilcileri, ilde geçici koruma statüsünde bulunan sığınmacı ve göçmen çocukların suça sürüklenme, dilencilik ve sokakta çalıştırılmalarının yoğun olduğunu, bunun yanı sıra, gasp, basit yaralama, uyuşturucu kullanma ve satışı gibi sorunların da çocukları önemli şekilde etkilediğini beyan etmişlerdir. İŞKUR temsilcisi ise, gözlemleri doğrultusunda çocukların okul devamsızlığı yapmalarının ve siber zorbalığa maruz kalma veya bu tür zorbalığa dahil olmalarının, ayrıca bilinçsiz internet kullanımının önemli riskler teşkil ettiğini belirtmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İstanbul

İstanbul ilinde, Avrupa ve Asya yakasındaki kuruluşlarda çalışan profesyonellerin katıldığı iki odak grup toplantısı gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, pek çok hususta çocukları etkileyen risk faktörlerine temas etmiştir. Ailesel özellikler bakımından, burada da tek ebeveynli aile olgusu en sık vurgulanan risk faktörleri arasında yer almıştır. Ailelerle ilgili bir diğer önemli risk ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik statü olarak belirtilmiştir. Bu bakımdan, özellikle ASHİM personeli ekonomik durumu zayıf, okuma yazması olmayan, sağlık ile ilgili bilgisi olmayan ailelerde çocukların daha fazla risk altında bulunduğunu değerlendirmiştir.

Diğer ailesel riskler çocuğun aile içinde şiddete maruz kalması, ihmal edilmesi ve ebeveyn denetiminden yoksun olması biçiminde ifade edilmiştir. Katılımcılar erken yaşta evlendirme riskine değinerek bazı ailelerin erken yaşta evlendirmeyi meşru gördüğüne temas etmiştir. Küçük yaşta evlilik ve ensest gibi vakalarda var olan yasal süreçlerin çok yavaş ilerlemesinin de çocukları farklı risklerle karşı karşıya getirebildiği belirtilmiştir. Diğer taraftan, özellikle ASHİM personeli tarafından ifade edildiği üzere, kronik hastalığı olan ebeveynlerin çocuklarının ailelerine bakım sunabilmek için okulu bırakmak ve çalışmak durumunda kalabildikleri belirtilmiştir.

Çocukları etkileyen riskler arasında belirtilen önemli hususlardan biri de, ebeveyn gözetiminden yoksun kalmadır. Bu bağlamda, katılımcılar ailesi yanında bulunmayan, yatılı eğitim çeşitli kuruluşlarda kalan, refakatsiz durumda bulunan çocuklar için ihmal ve istismar gibi risklerin arttığına vurgu yapmıştır. Bu bakımdan, ailesel risklerin çocuklar açısından kritik olduğuna işaret edilerek tek ebeveynli olma, erken yaşta evlilik, ailede madde kullanımı gibi nedenlerin çocukları riske açık hale getirdiği belirtilmiştir.

"Risk kelimesi, bir olay ve olay gerçekleşmeden önce kullanılması gereken bir kelimedir. Şiddete uğrayan bir çocuk artık risk altında olan çocuk değil, mağdur çocuk profili olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilendirilen çocuk, artık risk mağduru olan çocuk değildir, artık olay meydana geldiği için mağdur çocuk olarak değerlendirilmelidir. Risk dediğimiz kavram, bizim koruyucu önleyici çalışmalar yapmamıza katkıda bulunacak bir ifade olarak kullanılmalıdır. Örneğin, evden kaçma davranışı gösteren bir çocuk, henüz madde kullanımına bulaşmamışsa, cinsel veya fiziksel istismara bulaşmamışsa, bu çocuk risk altındaki çocuk olarak tanımlanmalıdır." (İstanbul)

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü personelinin değerlendirmelerine göre, en önemli sorunlardan biri okul devamsızlığıdır. Okul devamsızlığı olan çocukların farklı risklerle karşı karşıya kaldıkları, madde bağımlılığı ve suça açık hale geldikleri belirtilmiştir. Okul içinde ise, akran zorbalığının başlıca riskler arasında olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, tek ebeveynli ailelerin çocuklarının daha fazla risk altında olduğu ifade edilmiştir. Suriyeli ailelerin çocuklarının okula devam etmemesinin, okula devam edenlerin uyum sorunları yaşamasının kayda değer riskler arasında olduğu belirtilmiştir. Bu çocukların yaşadığı uyum sorunlarının öfke ve saldırganlığa neden olabildiği ifade edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İl Emniyet Müdürlüğü personeli, deneyimleri doğrutusunda en fazla karşılaştıkları profilin sokakta dilendirilen çocuklar ve dilencilik olduğunu belirtmişlerdir. Dilencililiğin İstanbul'da büyük bir sektör olduğunu, bu sektörün birçok farklı riski beraberinde getirdiğini vurgulamışlardır. Dilendirilen ve çalışmaya zorlanan çocukların tespit edildiğinde, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne teslim edildiği, ancak toplumsal sorunların bu sorunun devam etmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, ~~roman~~ Roman çocukların madde kullanımı, gasp, organize suç örgütleri tarafından kullanılma gibi farklı risklerle karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. ASHİM personeli başta olmak üzere katılımcılar göç bağlamında ortaya çıkan risk faktörlerine sıklıkla değinmişlerdir.

Katılımcılar, ayrıca çocuklar arasında internet kullanımının riskli davranışlara yol açabildiğini dile getirerek, dijital ortamlara ilişkin yeterli denetimin olmayışının çocukları siber zorbalık, mahremiyet ihlali ve cinsel istismar gibi tehlikelere maruz bıraktığını belirtmişlerdir.

İzmir

İzmir'de görüşülen ASHİM personeli, bireysel düzlemde çocukları etkileyen önemli bir risk faktörü olarak antisosyal kişilik özelliklerini vurgulamıştır. Bu özellikleri başkasına zarar vermekten haz almak olarak tarif eden bir yaklaşımla, bu tür kişilik özellikleri edinmenin çocuklar için risk oluşturduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan, ergen intiharlarının da önemli bir sorun olduğuna vurgu yapılmıştır.

Aile temelli olarak değerlendirilen riskler, temel olarak aile içi şiddet, ihmal ve istismar, ebeveyn gözetiminden yoksun olma şeklinde tanımlanmıştır. Özellikle, emniyet ve zabıta personeli tarafından ebeveyn gözetiminden yoksun olmanın, çocuğu sokak ortamında bulunmaya ittiği ve çocuğu her türlü riske açık hale getirdiği vurgulanmıştır.

"Çocuk eğer sokaktaysa, çocuk eğer anne babası yanında değilse ve çocuk dileniyorsa veya çalışmaya zorlanıyorsa, çocuk her türlü riske açıktır." (İzmir)

"Çocukların davranışları ile ilgili problemler ile ilgili vakaların kuruma çok geliyor, aileler ergenlik döneminde olan çocuklarla çatışmaya çok giriyorlar, bunun sonucunda da çocuklar evden kaçma eğiliminde oluyorlar." (İzmir)

Katılımcılar, çeşitli bağımlılık türlerinin çocuklar açısından ciddi riskler doğurduğunu dile getirmiştir. Bu doğrutuda, özellikle madde bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı riskleri vurgulanmıştır. ASHİM personeli özellikle teknoloji ve internet kullanımına dayalı bağımlılık, istismar ve zorbalık davranışlarına dikkat çekmiştir. Çocukların internet üzerinden istismar ve dolandırıcılığa maruz kaldığını veya bu yolla suç teşkil eden eylemler gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu anlamda, siber suçların çocuklar açısından ciddi risk olduğuna ve ailelerin çocukların gözetiminde yeterli beceriyi sergilemediği dile getirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İl Milli Eğitim Müdürlüğü personeli lise grubundaki ergenlerin sanal bahis sitelerinde oynadıkları oyunların risk teşkil ettiğini, birçok gencin bu sitelere erişimde hiçbir zorluk yaşamadığını belirtmiştir. ASHİM personeli buna paralel olarak sosyal medya sitelerinde çocukların yasadışı uygunsuz içeriklere maruz kaldıklarını, sosyal medya kullanımındaki denetimsizliğin çocuklar için risk oluşturduğunu ve çocukları istismara açık hale getirdiğini vurgulamışlar, ailelerin bu konuda bilinçsiz davranabildiğine dikkat çekmişlerdir.

Zabıta/belediye personeli, genellikle sokak ortamındaki çocuklarla karşılaştıklarını ve bu çocuklar için en temel riskin sokakta yaşama ve çalıştırılma olduğunu ifade etmiştir. Küçük yaşlardan itibaren sokak ortamında bulunan çocukların suça sürüklenme ve çocuk işçiliği risklerinin arttığını belirtmiştir.

*"Sokaktaki 7 yaşında bir çocuğun diğer büyük çocuklardan bile daha üst düzeyde suça tabi ki meyilli olabiliyor."
(İzmir)*

Kırıkkale

Kırıkkale ilindeki görüşmeye katılım gösteren ASHİM personeli, çocuklarla ilgili madde kullanımı, şiddet ve istismar, sokakta dilendirme, erken yaşta evlilik, okul devamsızlığı, yeterli beslenememe gibi risk teşkil eden problemlerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü personeli de benzer şekilde aile içi istismar, okul devamsızlığı, çocukların sağlıklı beslenememesi, akran zorbalığı, siber zorbalıkların önemli risk oluşturduğunu belirtmişlerdir. Yine İl Emniyet Müdürlüğü personelinin ifadeleri çocukların sokakta dilendirilmesi ve suça sürüklenmesi bağlamında birçok vakayla karşılaştığı ve ayrıca madde kullanımı riskinin yüksek olduğu yönündedir. Çocukların ailesel özellikleri bağlamında tek ebeveynli aile olgusunun ve yetersiz ebeveyn rollerinin önemli risk teşkil ettiğine vurgu yapılmıştır.

*"Sokakta dilendirilen çocuklar 80% oranında Roman ve aşiret çocuklarından oluşuyor. Aileye rehberlik ve danışmanlık tedbiri veriyoruz. Ama, çocuk dilendirilmeye devam ediliyor. Aileye sosyal ekonomik (SED) desteği veriyoruz lakin bu uygulamalar da çocuğun dilendirilmesinin önüne geçmiyor."
(Kırıkkale)*

İŞKUR personeli ise özellikle Roman kökenli vatandaşların çocuklarında kemik yaşı ve kimlik yaşı farklılığı olması, erken yaşta evliliklerin yaygınlığı, çocukların ikamet adreslerinin bilinmemesi gibi sorunlara işaret ederek bu sorunların çocuklar için çeşitli riskler doğurduğunu dile getirmiştir.

Kocaeli

Kocaeli ilindeki görüşmede ASHİM personeli aile içi sorunlar temelinde, özellikle aile içinde çocuklara yönelik fiziksel şiddete ve cinsel istismara dikkati çekmiştir. Ailesel sorunlar içerisinde öne çıkarılan diğer bir husus, aile parçalanması nedeniyle çocukların gerekli ilgi ve bakımı görememesidir. Akranlar arasındaki cinsel istismar

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

davranışlarının yine bu ilde önemli bir risk faktörü olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu risk, ilde gözlemlenen adölesan gebeliklerin oluşmasıyla ilişkili görülmüştür. ASHİM personeli tarafından öne çıkarılan bir diğer husus, teknoloji kullanımına dayalı olarak ortaya çıkan bağımlılıklardır.

"Teknoloji kullanımı, dijital risk. Kreşlerde çocuklara tablet kullanımı izni verilmediği için eve hemen gidince bilinçsizce tablet kullanımı şeklinde sorunlar yaşanmakta! Bu durum da çocukları siber zorbalıkla ve riskle karşı karşıya bırakıyor." (Kocaeli)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü personeli Kocaeli'deki okullar açısından devamsızlık yapan çocukların önemli bir risk olduğunu dile getirirken, özellikle belli okullarda okul ortamında riskli davranışlar sergileyen akran gruplarının varlığına işaret etmiştir. Diğer yandan, çocukların eğitim yaşamını da etkilemesi bakımından aile içi şiddet olgusunun temel risk faktörlerinden biri olduğu ifade edilmiştir.

Görüşmeye katılan İl Jandarma Komutanlığı personeli çocuklara tekli sigara satışı yapıldığını gördüklerini, genel olarak bakıldığında madde kullanım riskinin bu ilde yüksek olduğunu belirtmiştir. İl Emniyet Müdürlüğü personeli çocukların suça sürüklenme davranışlarına ilişkin riskleri ifade ederek, bu kapsamda kasten yaralama ve kavgaların yanı sıra, akarana yönelik cinsel istismarla karşılaştıklarını dile getirmiştir. Öte yandan dezavantajlı topluluklar içerisinde, özellikle Roman ve Suriyeli ailelerin çocuklarının dilendirilmesi riskine vurgu yapılmıştır. Zabita personeli benzer şekilde çocukların sokak ortamında dilendirilme ve seyyar satıcılık yoluyla çalıştırılmasının önemli bir risk olduğuna değinmiştir.

Ordu

Ordu ilinde toplantıya katılım gösteren ASHİM temsilcileri sokakta yaşayan çocuklar, madde bağımlısı çocuklar, cinsel istismar mağduru olan çocuklar, aile içi cinsel istismar vakaları, anne babası zihinsel engelli çocukları ve tek ebeveyne sahip çocukları risk altındaki çocuklar olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların vurguladığı kayda değer bir risk faktörü, Ordu ve Karadeniz illeri genelinde istismar mağduru çocukların yoğun olduğu yönündedir. Bu doğrultuda,-aile içi cinsel istismar vakalarıyla sıkça karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla, katılımcılar çocuğa yönelik cinsel istismarı yüksek bir risk faktörü olarak değerlendirmişlerdir.

ASHİM personeli ayrıca geçici koruma statüsünde olan sığınmacıların şehirde gettolaşması sonucunda, çocukların dilendirilmesi sorununun arttığını belirtmiştir. Bu çocukların ailelerinde olumsuz ebeveyn tutumlarına rastlandığını, çocukları dilendirme yoluyla onları maddi kaynak olarak gördüklerini değerlendirmişlerdir. Bu ailelerin belli mahallelerde yoğunlaşarak kendilerine özgü kültürel bir ortam oluşturduklarını, ancak bu durumun çocuklar için riskleri beraberinde getirdiğini vurgulamışlardır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ASHİM personeli tarafından aile bağlamında ortaya çıkan riskler bakımından ailelerde ebeveynlerin ve çocuğun değer yargılarının ve beklentilerinin farklılaştığı, çocuğun ailesinde bulamadığı ilgi ve yakınlığı başka yerlerde aramaya başladığı, evinden uzaklaştığı, evinden başka yerlerde kalabildiği, bu durumun çocukları risklere açık hale getirdiği belirtilmiştirtir. Buna ilave olarak, RAM personeli ailesinden uzaklaşan çocukların olduğunu ve internet bağımlılığı sorununun var olduğunu ifade ederek aile bağları zayıflayan çocuğun internet ve telefon aracılığı ile sosyal medyada problemlili ilişkiler kurduğunu beyan etmiştirtir. Ayrıca, akran zorbalılığının çok yaşandığını ve bu durumun genellikle siber zorbalık üzerinden gerçekteştirtini belirtmiştirtir.

Ordu İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, suçta eğilimli olan çocuklarla karşılaştıklarını, sosyal medya üzerinden çocukların irtibat içinde ve ilişki kurdukları kişiler tarafından istismar mağduru olabildiklerini dile getirmiştirtir. Sosyal medya paylaşımlarına paralel olarak, alkol ve madde kullanımı eğiliminin de arttığını, bu durumun çocuklar için risk teşkil ettiğini belirtmiştirtir.

Osmaniye

Osmaniye ilinde gerçekteştirilen toplantıya katılan profesyonellerin ortak olarak vurguladığı risk faktörlerinin tek ebeveynliliğin veya ebeveyn bakımından yoksun olmanın yarattığı riskler yer almıştır. Çeşitli nedenlerle ailenin parçalanması çocuklar için başlıca risk olarak değerlendirilmiştir. Ailelerin içinde bulunduğu düşük sosyo-ekonomik statüye dayalı olarak sahip oldukları yaşam koşullarının çeşitli riskler doğurduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, ASHİM personeli tarafından sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının risk altında olduğunu belirtmiştirtir. Buna ek olarak, İŞKUR personeli ebeveyn bakımı ve gözetiminden yoksun kalan çocukların kaçırılabilidiğini ve organ ticareti gibi yasadışı işlerde kullanılabilidiğini vurgulamıştır.

RAM personeli Osmaniye'nin göç alan bir şehir olmasına vurgu yaparak, kentte farklı sosyokültürel arka plana sahip toplulukların bulunduğunu ve bu durumun toplumsal dezavantajlarla birleşerek çocuklar için riskli koşullar oluşmasına zemin hazırladığını vurgulamıştır. Özellikle, sosyoekonomik açıdan kentin dezavantajlı mahallelerinde yaşayan çocukların farklı risklerle karşılaşma durumunun daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

"Osmaniye'de sokakta, mevsimlik tarımda ve sanayi sektöründe çok fazla çalışan çocuk var. Bu çocuklar genellikle geçici koruma altında olan mülteci ve sığınmacı kapsamında olan çocuklar. Bazı çocuklar tek ebeveynli olduğu gibi, parçalanmış ailelerin de çocukları olabiliyor bu durum çocukların organ ticareti mağduru, gasp ve uyuşturucuya alıştırma süreci gibi farklı risklere açık hale getirebiliyor." (Osmaniye)

Odak grup toplantısına katılan katılımcılar genel olarak çocukların sokakta çalıştırılmasını yaygın bir sorun ve ciddi bir risk faktörü olarak değerlendirmiştir. İlde birçok çocuğun sokakta, mevsimlik tarımda ve sanayi sektöründe çalıştığı belirtilmiştir. Yabancı uyruklu çocuklar için bu riskin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bu hususta, Osmaniye İl Emniyet Müdürlüğü personeli, sokakta çalıştırılan çocukların gasp, madde bağımlılığı gibi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

risklerle karşı karşıya kaldığını, bunun yanı sıra trafikte araçların çarpması gibi hayati risklerle karşı karşıya olduklarını beyan etmiştir.

Madde bağımlılığı ve suça sürüklenme riskleri de üzerinde durulan başlıklar arasındadır. Bunun yanı sıra, Özellikle suça sürüklenme konusunda katılımcılar, özellikle "Hayatlos" topluluğundaki çocukların yüksek risk altında olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla, suç konusunda çocuğun yaşadığı çevrenin etkisine vurgu yapılmıştır.

Şanlıurfa

Şanlıurfa ilinde görev yapan ASHİM personelinin ortak olarak vurgu yaptığı risklerden biri çocukların sokakta çalıştırılması olgusudur. Bu bağlamda, ilde sokakta çalıştırılan çocukların yaygınlığına vurgu yapan katılımcılar dilenme, atık madde toplama ve tarım işçiliği bakımından çocukların risk altında olduğunu belirtmiştir. Özellikle dezavantajlı durumda bulunan ailelerin çocuklarının bu riskle daha fazla karşılaştığı ifade edilmiştir.

"Şanlıurfa ilinde sokakta çalıştırılan çocukların sayısı çoktur. Ayrıca, aileleri ile birlikte katı atık madde toplayıcılığı, mevsimlik tarım işçiliği yapan ailelerin çocukları da farklı risklerle karşı karşıya kalıyorlar. Okula gitmiyorlar, yaralanma, sokakta tacize uğrama, toplama sırasında yaralanma, istismar, madde satıcılığı ve kullancılığı gibi risk gruplarıyla karşı karşıya kalıyor çocuklar." (Şanlıurfa)

Şanlıurfa ASHB'ye ASHİM'e bağılı olan kuruluş temsilcileri, madde bağımlılığı deneyimi olan, sokakta çalıştırılan ve gelen çocukların risk altında olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, aile içinde yaşanan istismar ve ihmal durumlarının önemli riskler olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, risk altındaki çocuklara bakıldığında ailelerinin onlara uygun rol model sunmadığı ifade edilmiştir.

Benzer şekilde, Şanlıurfa MEM temsilcileri ailesel risklere işaret ederek tek ebeveynli ailede ya da babaanne/anneanne gibi aile büyükleri yanında kalan çocukların aile rolleri yetersiz olduğu için ihmal riski altında olduklarını belirtmişlerdir. Bunu yanı sıra, okul devamsızlığı, erken yaşta evlilik, aile içi istismar, çocuk işçiliğine dayanan mevsimlik tarım, sokakta dilendirilme gibi durumların da büyük risk teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Eğitim ortamında ve çocuğun sosyal çevresinde maruz kaldığı akran zorbalığının önemli bir başka risk olduğu ifade edilmiştir.

Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü personeli, madde bağımlılığına yönelen, gasp ve basit yaralama gibi eylemlerle suça sürüklenen, sokakta çalıştırılan çocukların risk altında olduğunu, ihmal ve istismara açık olduklarını belirtmiştir. Belediye temsilcisi de benzer şekilde karşılaştığı çocuklar içinde şiddet mağduru olan, öğretmenleri ve akranları tarafından şiddete maruz kalan çocukların risk altında olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca, ebeveynlerde gözlemlenen bilgi, beceri ve eğitim eksiklikleri dolayısıyla çocuğun ev dışındaki zamanını denetleyemediğini ve çocukların ev dışında farklı risklere açık olduğunu ifade etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şanlıurfa ilinde çocukların yaşadığı sosyal çevrede görülen riskler katılımcıların belirttiği diğer hususlar arasındadır. Bu bağlamda, İl Emniyet Müdürlüğü personeli genel olarak ilde görülen sokakta çalıştırılma, kavga ve şiddet davranışları, terörle bağlantılı suçlar, taciz gibi sorunların çocukları risk altında bıraktığına değinmiştir. Söz konusu riskli yaşam ortamının çocukların suça sürüklenme davranışlarını artırdığına vurgu yapılmıştır.

Farklı illerden katılımcıların çocukları etkileyen risklere ilişkin değerlendirmelerinde, pek çok açıdan önemli örtüşmeler olduğu görülmektedir. Özellikle ailelerin dezavantajları, sosyal sorunlar, göç deneyimi ve günümüzün gerçeği olan teknoloji temelli risklere sıkça atıfta bulunulmuş olması, bu hususlarda yapılacak incelemeleri önemli kılmaktadır. Bununla birlikte, bazı risklerin bölgesel dinamikler doğrultusunda bazı illerde diğerlerine göre daha fazla olduğu da dikkat çekmektedir. Katılımcıların görüşleri, Türkiye genelinde kapsayıcı bir risk değerlendirmesi sürecine aracılık edebilecek önemli bulgular sunmuştur. Bu bulgularla ortaya çıkarılan riskler, yukarıda da belirtildiği üzere Tablo 2’de kategorize edilmiştir.

Hassas koşullar altındaki çocuklarla ilgili ortaya çıkan bu risklerin değerlendirilmesi ve işlenmesine yönelik süreç bakımından katılımcıların yararlandığı yöntem ve araçlara ilişkin tema kapsamında elde edilen bulgular bir sonraki başlıkta sunulmuştur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

3.2.2. Risklerin Değerlendirilmesi ve İşlenmesine İlişkin Bulgular (Tema 2)

Saha ziyaretleri kapsamında yürütölen odak grup toplantılarında, farklı kuruluşların temsilcilerinin mevcut koşullar altında hassas koşullar altındaki çocuklara ilişkin riskleri belirleme noktasında yürüttükleri uygulamalara ilişkin bilgiler alınmıştır. Farklı kurum ve kuruluşlarda görev yapmakla birlikte, çocukları etkileyen riskleri tanımlayabilen uygulayıcıların bu riskleri nasıl tespit ettikleri ve hangi mekanizmalardan yararlandıkları ele alınmıştır. Bu bağlamda, odak grup görüşmelerinden elde edilen verilere ilişkin bulgular, paydaş kurumlar nezdinde kategorik hale getirilerek aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve İlgili Birimleri

Projenin nihai faydalanıcısı olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın taşra teşkilatını oluşturan il müdürlükleri ve bağlı kuruluşlar, hassas koşullar altındaki çocukların tespitinde diğer kurumlara göre daha aktif bir yapılanma sergilemektedir. Dolayısıyla, saha ziyaretleri sürecinde yürütölen odak grup toplantılarında il müdürlüğünün farklı kuruluşlarını temsilen bulunan personelin bu hususta yol gösterici geribildirimler sunduğu değerlendirilebilir.

Hassas koşullar altında olması bakımından korunma ihtiyacı olan çocukları tespit etme noktasında ASDEP'e vurgu yapan ASHİM personeli ASDEP kapsamında görev alan personelin dezavantajlı durumdaki bireyleri ve onların ihtiyaçlarını tespit etmek üzere tarama çalışmaları yaptığını ifade etmiştir. Buna yönelik olarak personelin ASDEP için hazırlanmış olan tarama formunu kullandığını dile getirmişlerdir. Farklı illerden katılan ASHİM temsilcilerinin bu doğrultuda üzerinde durduğu temel yorum, söz konusu ASDEP formunun kapsayıcı olmakla birlikte karmaşık ve uzun bir form olduğudur. ASHB personeli genel olarak ASDEP formu dışında tespit ve tarama süreçlerinde tüm kurumların kullanabileceği ortak bir form bulunmadığını dile getirmiştir.

ASHİM personelinin ortak olarak üzerinde durduğu hususlardan biri de, risklerin tespitinde çeşitli bildirim mekanizmaları üzerinden başlatılan süreçlerdir. Sosyal hizmet birimlerine, diğer kurumlardan veya vatandaşlardan yapılan başvuru veya bildirimler yoluyla bir çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunup bulunmadığına ilişkin gerekli inceleme ve değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi söz konusudur. Bunun için katılımcıların genel olarak belirtmiş olduğu üzere "sosyal inceleme" yönteminin temel bileşenlerini oluşturan ev ziyaretleri, aile bireyleriyle görüşmeler, çevre araştırması, önceki dosya kayıtları, resmi kurumlardan erişilebilen bilgi ve belgeler gibi veri kaynaklarına başvurulmaktadır. Bu kaynaklardan elde edilen verilerle oluşturulan "sosyal inceleme raporunun" çocuklarla ilgili tespitlerin somutlaştırılmasında temel araç olarak görüldüğu, katılımcıların belirttiği temel unsurlar arasındadır. Tüm illerde görev yapan ASHİM personeli çocuklar ve aileleri hakkında bilgi toplama ve çocuğun içinde bulunduğu riskleri belirleme ve değerlendirme konusunda sosyal inceleme sürecinden yararlandıkları hususunda ortak görüş belirtmiştir.

Çocuklar Güvende Ekiplerinin yürüttüğu çalışmalara değinen personel, söz konusu ekiplerin belirli aralıklarla saha taramaları yaptığını ve risk altında olabilecek çocuklar hakkında sayısal veriler topladıklarını belirtmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ankara ASHİM personeli tarafından ifade edildiği üzere sosyal hizmet merkezleri aracılığıyla saha incelemelerini içeren uygulama süreçlerine de yer verilmektedir. Bu kapsamda, Çocuklar Güvende Ekipleri sahaya çıkarak risk altındaki çocukların tespitine katkı sunmaktadır. Ayrıca, okul sosyal hizmeti programı kapsamında okul devamsızlığı yapan, ailesel ve çevresel risklere sahip çocukların tespit edilebilmesi için okullardaki rehberlik servisleriyle iş birliği yapıldığına değinilmiştir. Bursa ilinde Çocuklar Güvende Ekiplerinde görev yapan personelin ifade ettiği üzere, çocuklara ilişkin gözlem ve ihbar yoluyla risk tespiti yapmaya çalışıldığı görülmektedir. İlgili katılımcı, sokakta çalışan çocuklarla ilgili tespitler yapmak amacıyla akşam veya gece saatlerinde sokakta çalışan çocuk olup olmadığını gözlemlediklerini, bu tür durumlarla karşılaştıklarında kimlik tespiti yaparak sosyal hizmet merkezine yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bursa ili örneğinde, risk altındaki çocukların tespitine yönelik bir diğer bileşen olarak Çocuklar Güvende Ekibinin ildeki okulları ziyaret ederek madde kullanımı, istismar, ihmal, ekonomik yoksunluk, eğitim durumu, öz bakımda yetersizlik gibi unsurlar bağlamında sorun ve ihtiyaçları olan çocuklar hakkında bilgi almaya çalıştıklarını dile getirmiştir. İlgili meslek elemanı, kendi illerinde bu hususlarda çeşitli soruları barındıran bir form geliştirdiklerini belirtmiştir. Formda, öğretmenlerin ve meslek elemanının kendi yorumlarını yazabilecekleri bir alanın bulunduğuna işaret edilmiştir. Bu bakımdan, söz konusu formun konsültasyon yöntemini de içerdiiği değerlendirilebilir. Ancak, genel olarak söz konusu ekiplerin kullandığı belirli bir form veya standart bir araç bulunmadığı anlaşılmaktadır.

ASHİM bünyesindeki sosyal hizmet uygulayıcıları hizmet verdikleri grupların sorun ve ihtiyaçlarına yönelik konularda tespit ve değerlendirme bağlamında çoğunlukla gözlemsel yöntemlere başvurdukları hususunda ortak bir görüş sergilemişlerdir. Örneğin, meslek elemanının çocuğun yaşam alanını incelemesi, çocukla ve ailesiyle yaptığı görüşmelerde sözlü veya sözsüz iletişime yansıyan unsurlar, çevreden alınan bilgiler, okul içindeki davranışları gibi niteliksel bilgi kaynaklarından yararlanılmaktadır. Bu bakımdan, sosyal hizmet alanında çalışan meslek elemanları müracaatçıların karşı karşıya oldukları sorun ve ihtiyaçları mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerine dayalı olarak belirlemektedir.

Osmaniye örneğinde olduğu gibi belirli illerde ASHİM personeli kuruluşun hizmet bölgesine ilişkin risk haritası hazırlandığını, risk haritasında engelli, öksüz, yetim, madde kullanan çocuk sayıları, erken yaşıta evlilik, boşanma, kadına karşı şiddet sayılarının yer aldığını ifade etmiştir. Ayrıca, işlem yapılan vakalar içerisinde örneğin kaç çocuğun istismar mağduru veya kaçının tek ebeveynli aileden geldiği gibi bilgilere ilişkin verilerin tutulduğu belirtilmiştir.

Görüşmelerde ASHB kuruluşları adına katılan profesyoneller risk altındaki çocuklarla ilgili yürütölen işlemler bakımından sıklıkla 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında uygulanan koruyucu ve destekleyici tedbirlere vurgu yapmıştır. Bu hususta, Ordu ASHİM personelinin ifade ettiği üzere, risk altında olduğu bildirilen veya kurum personeli tarafından tespit edilen çocukların ilgili tedbir kararlarından yararlandırılması için gerekli işlemleri başlattıkları dile getirilmiştir. Bu noktada, personelin belirli risklere odaklanarak (örn. aile sorunları, çevresel tehditler, eğitim sorunları) çocuk ve ailesi hakkında sosyal inceleme süreci başlattıklarını ve oluşturulan

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

sosyal inceleme raporunun mahkemeye sunulması yoluyla tedbir alınması talebinde buldukları belirtilmiştir. Bu durum, yasal zeminde oluşturulan çocuk koruma mekanizmasının ülke genelindeki sosyal hizmet kurumlarında görülen biçimini yansıtmaktadır. Bu süreçlerdeki temel risk değerlendirme aracı, meslek elemanlarının bilgi, beceri ve deneyim alanını yansıtan sosyal inceleme raporlarıdır.

5395 sayılı Kanun kapsamında yürütölen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasına vurgu yapan meslek elemanları, danışmanlık tedbirleri kapsamında yasal olarak üç ayda bir mahkemelere çocuklarla ilgili sundukları raporlarda ve çocukla çalışmayı şekillendiren danışma planında çocukla ilgili hangi risk faktörlerinin bulunduğu ve buna yönelik yapılacak çalışmalar bakımından izlenecek yolu sunduklarını dile getirmiştir. Bu durumun, mevcut vaka çalışması sürecinde gözlemlenen riskleri ele alan bir uygulama bileşeni olduğu görölmektedir.

"Çocukla ilgili, geçmişe ve ilgili tüm paydaşlardan gelen formları, bilgileri tarıyoruz mutlaka. Bu tür kaynaklardan gelen bilgilerle risk hakkında bilgiler elde etmeyi hedefliyoruz." (Adana)

"Sosyal inceleme sürecinde de meslek elemanı birebir görüşmeler yaparak, sadece müracaatçı değil, ilgili diğer kişilerle de görüşme yapılıyor. En fazla kullandığımız form: Sosyal inceleme raporu bunun dışında da ASDEP'in hazırlamış olduğu risk analizi formu, görüşme notları, tutanaklar kullanılıyor. Yapılandırılmış ölçek risk ölçütü risk analizinde kullanılmıyor ASDEP içinde. Görüşme esnasında ve mülakat esnasında gösterdiği tepkiler de bir risk tarama aracı olarak tanımlıyoruz." (Ankara)

"Risk değerlendirmesi dediğimizi biz zaten sosyal inceleme raporu yazıyoruz o da risk derecelendirmesi yapıyor." (Gaziantep)

"ASDEP formu kullanıyoruz, form çok kapsamlı, hane ziyareti yaptığımızda evin fiziki durumunu bile değerlendirebiliyoruz, tabı bunun yanı sıra, muhtarla, rehber öğretmenlerle de vakaya göre görüşüyoruz. Bir bakıma bu şekilde risk değerlendirmesi yapıyoruz." (Kocaeli)

"Çocuk ve aile ile ilk görüşmede onların anlattıklarından, sahip olduğumuz mesleki tecrübeler sayesinde, risk olup olmadığı hakkında çağrışım yapabiliyoruz bu sayede riski de tespit ediyoruz. Mesleki deneyimin önemi de çok büyük." (Ordu)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Rehberlik Araştırma Merkezleri)

Farklı illerde yapılan toplantılarda MEM personeli risk altındaki çocukların tespitine yönelik çeşitli araçlar ve yöntemler kullandıklarını belirtirken bu hususlarda temel sorumluluğun Rehberlik Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde olduğunu dile getirmişlerdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Adana ili örneğinde, Adana MEM tarafından Adabis isimli bir yazılım geliştirildiği ve okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, rehber öğretmenin ve RAM personelinin sisteme öğrenciler hakkında veri kaydedebildiği ifade edilmiştir. Sistemde yer alan modülde, öğrenci kimlik bilgileri, hakkında mahkemece alınmış tedbir kararları, çocuk hakkında hazırlanmış raporlara ilişkin bilgiler, devamsızlık durumu gibi bilgilerin yer aldığı belirtilmiştir. Bu modülün bir risk tespit aracı olarak kullanıldığı ancak risklerin değerlendirilmesinden ziyade riskler hakkında ilgili kurumlara bilgilendirme yapmak üzere yararlandıkları dile getirilmiştir. Osmaniye MEM temsilcisi ise, çocuklara ilişkin risklerin okul temelli olarak incelendiğini ve riskli okulları belirlemeye yönelik bir envanter kullandıklarını dile getirmiştir.

İzmir ilinde gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin MEM temsilcisi, özellikle okul öncesi öğrencilere yönelik psikososyal destek ve krize müdahale ekipleri olduğunu belirterek ekiplerin gözlem yoluyla çocukların eğitim süreci içerisinde sergilediği davranışsal değişikliklerin incelendiğini, değişiklik varsa okuldaki rehber öğretmene veya rehberlik araştırma merkezlerine durumu ilettiklerini belirtmiştir. Bu kapsamda, tüm okullarda çocuklara ilişkin gözlemler yapıldığını ve bildirimler sonucunda sınıf öğretmenleri ve ailelerle görüşmeler gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, içinde bulunulan yıl itibarıyla okullardaki psikososyal destek ve krize müdahale ekiplerinde yer alan tüm elemanlara önleyici tedbirler kapsamında riski erken belirleme için eğitim düzenleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda sürdürülecek risk değerlendirmelerinin gözleme dayalı olarak gerçekleştirileceği ifade edilmiştir. Yine İzmir’de görev yapan MEM temsilcisi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde risk haritaları ortaya çıkardıklarını, söz konusu risk haritasını ortaya çıkarmaya yönelik bir araç kullandıklarını ve bu araç yoluyla riskleri puanladıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, söz konusu aracın öğrenciler tarafından kendi kendilerine doldurulduğu ve belli açılardan yanlı sonuçlar doğurduğu yönünde kanaate sahip olduklarını beyan etmiştir. Bu nedenle, çocukları etkileyen olası risklere ilişkin gözlemsel değerlendirmelere önem verdiklerini dile getirmiştir. Aksaray RAM personeli, görev alanlarındaki bütün okullarla yakın ilişki içinde çalışarak risk temelli il raporunu oluşturduklarını, bunun için RİBA’dan yararlandıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin okul başarısızlığı ve devamsızlıkları ile ruh sağlığı sorunlarını RİBA üzerinden belirlemeye çalıştıkları dile getirilmiştir. Benzer şekilde, Bursa ilinde görevli MEM temsilcisi de risklere yönelik olarak kullandıkları envanterlere vurgu yaparak MEB tarafından hazırlanan Okul Risk Haritası Belirleme Formu, RİBA, Yaşam Penceresi Formu, Aile Bilgi Formu gibi araçları kullandıklarını belirtmiştir. İstanbul RAM temsilcisi de, kullanılan formlara değinerek çocukların ailelerine ev ziyaretleri yaptıklarını ve emniyet görevlileriyle işbirliği içinde bulduklarını vurgulamıştır. Adana RAM personeli ise, okul devamsızlığı odağında çalıştıklarını, okula devamsızlık yapan öğrencilerin ailelerine yazılı tebligat gönderdiklerini, velilerle görüştiklerini ve durumu bağlı olunan ilçe MEM’e sunduklarını dile getirmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

"Özel eğitim kurumu tarafından hazırlanan bir form var, bu form risklerin belirlenmesini ortaya çıkarmaktadır. Okullardaki sınıf rehber öğretmenler bu formu kullanıp riskleri belirliyorlar. Form açık kaynak olarak internette erişilebilir." (İstanbul)

"Risk haritaları oluşturuluyor. Her sene Kasım ayında bu harita ile riskli çocukları tespit ediyoruz. Sınıf risk haritası, okul risk haritası, ilçe risk haritası gibi kullanıyoruz. Bunun yanında, riskleri önlemek için eğitim düzenlemek başka sektörlerle iletişim içinde olmak da çok önemli. Biz, Bursa'da özel sektörle iş birliği yapıyoruz. Örneğin, özel sektör çalışanlarına ihmal ve istismar eğitimleri veriyoruz." (Bursa)

İl Emniyet Müdürlüğü (Çocuk Şube Müdürlüğü)

Farklı illerde görevli İl Emniyet Müdürlüğü personeli genel olarak risk tespit süreçleri bağlamında sahada karşılaştıkları çocuklara ilişkin gözlemlerinden yararlandıklarını dile getirmişlerdir. Söz konusu gözlemlerin genel olarak çocukların suça sürüklenme riskleriyle ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Adana ilinde görevli personel, suça sürüklenme bağlamında çocukların suça ilgili risklerini tespit etmeleri durumunda ASHİM ile bilgi paylaşımı yaptıklarını ifade ederek, bunun için çocuklarla sohbet tarzında görüşme gerçekleştirdiklerini, yaşantısı hakkında bilgi sahibi olmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Öte yandan, kendi illerinde çocukların suç kaydına ilişkin istatistiksel olarak kayıt tuttuklarını beyan etmiştir. Gaziantep ili temsilcisi de risk tespiti odağında özel bir çalışma yapmamakla birlikte, çocukların dahil olduğu suç kayıtlarının tutulduğunu ifade etmiştir.

Osmaniye ili örneğinde İl Emniyet Müdürlüğü personeli ASHİM bünyesindeki Çocuklar Güvende Ekipleri ile birlikte saha incelemelerine katıldıklarını ifade etmiştir. Bu yolla, uzmanların riskli gördükleri çocuklar hakkında işlem başlatılma durumunda emniyet birimi olarak gereken işlemleri yapma konusunda daha hızlı hareket etmeye çalıştıkları vurgulanmıştır. İzmir personeli de, çocuk şubeye gelen çocukların aynı zamanda ASHİM'e yönlendirildiklerini ifade ederek kendilerinin risk tespit ve tanımlamaya yönelik bir araç kullanmadıklarını, işlem yapılan çocukların özellikleri ve suç bilgilerine dair kayıt tuttuklarını dile getirmiştir. Risklere yönelik çalışmalar kapsamında, il genelinde okul polisi uygulaması yürüttüklerini, okul ortamında vuku bulan olaylara müdahale kapsamında her okuldaki sorumlu ekiplerin görev yaptığını beyan etmiştir. Benzer şekilde, Ordu personeli de il merkezindeki görev alanlarını oluşturan bölgedeki her okuldaki sorumlu ekiplerin bulunduğunu, okullara rutin ziyaretler yaptıklarını, ziyaretlerde çocuklara bilgilendirme yaptıklarını ve çocuklarla temas kurarak suça sürüklenme risklerini gözlemlediklerini, riskli durumda gördükleri çocukları rehber öğretmene bildirdiklerini, ailenin bakım yükümlülüğü ihmal söz konusu ise ASHİM'e bildirdiklerini beyan etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İstanbul ilinde görevli İl Emniyet Müdürlüğü personeli özellikle suça sürüklenme bağlamında ildeki okulları risk kategorilerine ayırma konusunda çalışma yaptıklarını, risk derecelendirmesi yaparken okul yönetimi, öğretmenler ve okul-aile birliğiyle iş birliği yaptıklarını beyan etmiştir. Risk kategorileri oluşturulurken okul çevresinde internet kafe, alkollü mekan, metruk bina, otel, umuma açık mekanların olup olmadığı ve madde ve alkol satışı yapıp yapılmadığının dikkate alındığı ifade edilmiştir. Herhangi bir olay durumunda okul yöneticilerinin 112'yi aramadan emniyet personeline doğrudan ulaşmasını mümkün kıldıklarını dile getirmiştir.

"Sayısal verilerden oluşan istatistik tutuyoruz. Hangi vaka hakkında kaç çocuk geldi vs şeklinde oluyor. Ayrıca bir risk değerlendirme olmuyor. Ama okullarla çalışıyoruz riskli olan okullarla." (İstanbul)

Yerel Yönetimler (Büyükşehir Belediyesi Zabıta Müdürlüğü)

Tanımlanan riskler bağlamında, sıklıkla sokakta çalıştırılmaya vurgu yapmış olan zabıta personelinin riskli durumlara çalışma konusunda spesifik bir yöntem veya araca sahip olmadığı anlaşılmıştır. Sokak koşullarında bulunan, sokakta çalıştırılan veya çocuk işçiliğine yönlendirilen çocuklara ilişkin gözlemlerini aktaran personel bu tür durumlarda resmi yollarla diğer kurumlara bildirim yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Gaziantep Belediyesi zabıta personeli kente ilişkin bir risk haritası oluşturduklarını, buna göre dilencilik yapanların kentin neresinde yoğunlaştığına ilişkin tespitte bulduklarını ifade etmiştir. Bu doğrultuda, karşılaştıkları vakalara ilişkin bilgilerin belediye tarafından oluşturulan sisteme girildiğini ve gerekli durumlarda sistemden erişildiği dile getirilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ışığında, kurumların hassas koşullar altındaki çocukların tespitine yönelik risk değerlendirmeleri gerçekleştirmek üzere mevcut kurumsal mekanizmalar dahilinde hareket ettikleri ancak bu tespitler için spesifik ve ortak bir yöntem başvurmadıkları anlaşılmıştır. Bu nedenle, farklı kurumların bünyesinde çalışan profesyonellerin çocukları etkileyen risk tespit süreçlerine katkısını güçlendirmeye yönelik bir araca ihtiyaç duyulduğu değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, aşağıda katılımcıların risk belirleme süreçlerine ilişkin önerilerine yer verilmiştir.

3.2.3. Risk Belirleme Süreçlerine İlişkin Öneriler (Tema 3)

Yapılan odak grup görüşmelerinde paydaşların hassas koşullar altındaki çocukların tespitinde kullanılabilecek işlevsel bir aracın nasıl oluşturulabileceği hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen bulgular, risklerin belirlenmesinde nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin profesyonellerin değerlendirmeleri doğrultusunda içerik ve yöntem bakımından kategorize edilmiştir. Bu doğrultuda, katılımcıların risk belirleme süreçlerinde kullanılacak etkin değerlendirme araçlarının nasıl şekillendirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri birinci temada

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ortaya konulan risk alanları ve uygulanabilirliği güçlendirmeye yönelik yöntemsel hususlar bağlamında sunulmuştur

Risk Değerlendirme Araçlarının Kapsamına İlişkin Görüşler

Saha ziyaretlerinde görüşülen profesyoneller risk altındaki çocukları tespit etmeye yönelik değerlendirme araçlarının içeriğinde yer verilmesi önemli görülen hususlar, uzmanların görüşlerine yansıyan ve Tablo 2’de sunulan risk alanlarına paralel olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, birey, aile, sosyal çevre, eğitim ve teknoloji kategorilerinde hangi faktörlere yer verilmesi gerektiğine ilişkin bir çerçeve oluşturulmuştur. Detayları Tablo 3’te incelenebilmektedir.

Tablo 3. Risk Değerlendirme Araçlarında Yer Alması Gereklİ Görülen Bileşenler

Birey	<p>Çocukta ruhsal semptomlar</p> <p>Çocuğun aşı takvimine uyulup uyulmadığı</p> <p>Suçta sürüklenme öyküsü</p> <p>Madde kullanım öyküsü</p> <p>Çocuğun kiminle birlikte yaşadığı</p> <p>Çocuğun uyuğu ve yasal statüsü</p>
Aile	<p>Ekonomik</p> <ul style="list-style-type: none">- Ailenin gelir düzeyi- Ebeveyn çalışma durumu ve koşulları- Sosyal yardım alıp almadığı <p>Eğitim</p> <ul style="list-style-type: none">- Ebeveyn eğitim düzeyi <p>Durumu</p> <ul style="list-style-type: none">- Ebeveyn kaybı olup olmadığı- Aile bütünlüğu bulunup bulunmadığı- Tek ebeveynli olup olmadığı- Evde ebeveyn dışında yaşayan yetişkin olup olmadığı <p>Sağlık</p> <ul style="list-style-type: none">- Aile bireylerinde ruhsal semptomlar- Ebeveynin sağlık ve hijyen algısı- Aile bireylerinin sürekli hastalık durumu <p>Mekansal özellikler</p> <ul style="list-style-type: none">- Ailenin barındığı evin özellikleri <p>Aile ilişkileri</p> <ul style="list-style-type: none">- Ebeveynin çocuklarla ilgilenme biçimleri

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	<ul style="list-style-type: none">- Çocuğun evde üstlendiği görevler- Ailenin mahremiyet algısı- Geniş aile ile ilişkiler- Kardeş/ler ile ilişkiler- Boş zaman değerlendirme- Evde yalnız geçirilen zaman <p>Olumsuz davranışlar</p> <ul style="list-style-type: none">- Evde sigara, alkol veya madde kullanımı- Aile bireylerinde suç öyküsü
Sosyal çevre	<p>Çocuğun yaşadığı çevredeki riskler</p> <p>Yaşanan çevrede mülteci/göçmen nüfus yoğunluğu</p> <p>Çocuğun sokakta geçirdiği zaman</p> <p>Sosyal hizmetlere erişim</p>
Eğitim	<p>Çocuğun okul ihtiyaçlarının karşılanma durumu</p> <p>Çocuğun devamsızlık durumu</p> <p>Çocuğun akademik başarı düzeyi</p> <p>Çocuğun akademik ilgi ve motivasyon düzeyi</p> <p>Okula uyum sorunları</p> <p>Okul arkadaşları ile iletişim-Akran zorbalığına uğrama durumu</p> <p>Öğretmenleri ile iletişim</p> <p>Eğitime ulaşım/erişim</p>
İnternet ve teknoloji	<p>Çocuğun kendisine ait teknolojik cihazları</p> <p>Teknolojik cihazların kullanımında ebeveyn denetimi</p> <p>Çocuğun ekran başında geçirdiği süre</p> <p>Güvenli internet kullanımı</p> <p>Teknoloji bağımlılığı</p> <p>Siber zorbalığa maruz kalma</p>

Katılımcıların görüşlerinden derlenen Tablo 3'e yansıtılan faktörler ele alındığında muhtemel riskler bakımından incelenmesi gereken hususların Tablo 1'de yine katılımcıların görüşleriyle şekillenen mevcut risk faktörleriyle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Dolayısıyla risk tespit süreçlerinde kullanılabilir değerlendirmeye araçlarının riskleri çerçeveleyen birey, aile, sosyal çevre ve teknoloji başlıklarında ele alınabileceği değerlendirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Söz konusu risk alanlarının değerlendirilmesine yönelik profesyonellerden elde edilen görüşler **birey düzeyinde** ele alındığında çocuğun fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılandığından, ruhsal iyilik hali içinde bulunduğundan, sapma davranışları sergileyip sergilemediğinden emin olunması gerektiğine işaret edilmiştir. Bu kapsamda çocuğun ruhsal semptomlarının, suç ve madde kullanma öyküsünün, sağlık durumunun, kiminle ve nerede yaşadığına belirlenmesi önemli görülmüştür. Yapılacak değerlendirmelerin çocuğun gelişim dönemi özellikleri açısından sahip olduğu gelişimsel ihtiyaçları gözetilerek gerçekleştirilmesinin önemine değinilmiştir. Öte yandan, çocuğun uyuğunun ve yasal statüsünün risk altında olması bakımından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Profesyonellerden elde edilen görüşler **aile düzeyinde** ele alındığında pek çok farklı bileşenin bu kapsamda yer alabileğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla çocukların risk altında bulunmasına işaret edebilecek unsurların aile bağlamında yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda ailenin çocuğa sunduğu olanakların yeterli olmadığının, ailenin çocuk için uygun ebeveynlik becerileri sergileyip sergilemediğinin, aile bireylerinde psikososyal sorunların varlığının, ailenin yakın çevresiyle ilişkilerinde yaşanan sorunların, ailede sapma davranışları sergilenip sergilenmediğinin, aile parçalanmasına neden olan durumların varlığının, ailenin mevcut hizmetlerden yararlanıp yararlanmadığının incelenmesi önemli görülmüştür. Buna yönelik olarak ailenin gelir ve düzeyi, ebeveynin çalışma durumu, ebeveyn kaybı ve aile parçalanması, aile bireylerinin fiziksel ve ruhsal sağlığı, ebeveynlik kapasitesi, ebeveyn gözetimi, aile bireylerinde sapma davranışları (örn. madde kullanımı, suça yönelme) gibi unsurların değerlendirmede dikkate alınması önerilmiştir.

Elde edilen görüşler **sosyal çevre** bağlamında ele alındığında özellikle çocuğun yaşam çevresinin özelliklerinin ve sosyal yaşam ilişkilerinin ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda çocuğun sosyal yaşamında ilişki içinde bulunduğu kişilerin, nerede ve nasıl zaman geçirdiğinin, yaşadığı çevrede karşılaşılan risklerin bilinmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çocuğun yaşadığı çevredeki göçmen/mülteci nüfus yoğunluğunun ve çocuğun ailesinin sunulan sosyal hizmetlere erişiminin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bir diğer önemli başlık olan **eğitim** bağlamında literatürde sıkça vurgulanan hususların değerlendirmede yer bulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda çocuğun okul devamsızlığı, okuldaki başarısızlığı, okul uyum sorunları, okul ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi ve akran zorbalığına uğrama, okul arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkiler gibi hususların risk tespitlerinde yer bulmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Son olarak değişen toplumsal yapı bağlamında **internet ve teknoloji kullanımı** hususunda ortaya çıkan dijital risklere vurgu yapılarak değerlendirmelerin bu konuyu içermesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde artan sosyal medya kullanımına değinen profesyoneller çocukların teknolojik cihazların ve internetin etkileri bakımından risk altında olabileceğini dile getirmişlerdir. Bu kapsamda çocukları etkileyen risk değerlendirmelerinde; Çocuğun kendine ait cihazlarının olup olmadığı, bu cihazlarla geçirdiği süreler, hangi amaçlarla teknolojiyi kullandıkları, kullanılan uygulamalar, teknoloji kullanımında ebeveyn denetimi, güvenli

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

internet kullanımı konusunda farkındalık, teknoloji bağımlılığının olması ve siber zorbalığa maruz kalma gibi hususların risk tespitinde yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle ebeveyn denetimi ve bilgisi olmayan ailelerde çocukların teknolojiyi kötüye kullanma örneklerinden bahsetmişlerdir. Bu örnekler arasında yasal olmayan bahis sitelerini kullanma, yetişkin uygulamalarını kullanma, dark web kullanımı ve buralardan gelir elde etme yer almaktadır. Ayrıca bu uygulamaları kullanabilmek için çocukların suça sürüklendiklerinden bahsetmişlerdir. Örneğin çocuklar çevrimiçi bahis oynayabilmek için ailelerin kartlarını kullanma, hırsızlık yapma gibi davranışlarda bulduklarını ifade etmişlerdir.

"Ölçeklerin geliştirilmesi, risk derecelendirmelerinin yapılması metodolojik olarak çalışma yapılması bizim açımızdan çok kolaylaştırıcı olur." (Şanlıurfa)

"Ölçeği geliştirirken %30 sorular, %70 gözlem ve uzman görüşüne göre hazırlanmalı. Sadece soru formatında olması, görüşmenin kalitesine kötü yönde etki eder verim alamayız." (Ankara)

"En büyük risk faktörlerinde birisi de evde engelli bireyin olması, evdeki engelli bireyle ilgili bilgi mutlaka olmalı." (Kırıkkale)

"Çocukla yapılacak olan bir risk analizi olacaksa mutlaka dijital ortamda olmalı gerekirse dijital oyun formatı gibi düzenlenmeli. Çocuklar dijital platformları çok iyi biliyor ve oyun oynayarak gibi risk faktörünü daha iyi ortaya çıkartabiliriz." (İstanbul)

"Her kurumun dolduracağı bölümler olmalı, ortak bir platform gibi geliştirilmeli, aynı sorular farklı kurumlar tarafından tekrar tekrar sorulmamalı." (Osmaniye)

Risk Belirleme Araçlarının Niteliklerine İlişkin Görüşler

Risk belirleme araçlarının niteliklerine ilişkin olarak katılımcılar araçların niceliksel ölçüm yöntemlerinin yanı sıra, gözlem ve deneyim ağırlıklı olarak uzmanlığa dayalı risk belirlemesinin yapılması yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcılardan gelen öneriler doğrultusunda geliştirilecek olan değerlendirme araçlarının niteliklerine ilişkin olarak önerileri Tablo 4'te sistematize edilmiştir.

Tablo 4. Risk Belirleme Araçlarının Niteliklerine İlişkin Görüşler

Amaç	Risklerin tespit edilmesi ve sınıflanması
Hedef Kitle	Farklı gelişim döneminde bulunan çocuklar Ebeveynler
Yapı	Yarı-yapılandırılmış Çoğunlukla açık uçlu sorular Kısmen kapalı uçlu sorular

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	Rehberlik edici Daha az detay içeren Mümkün olduğunca kısa Sosyal inceleme raporu formatına yakın
Uygulanabilirlik	Kolay uygulanabilir Görüşmenin akışı içinde uygulanabilir Uzmana kısa notlar alma imkanı sunan Uzman görüşlerine yer veren
Mesleki yönelim	Uzmanlığa dayalı Niteliksel yönelimli Mesleki bilgi ve deneyime ağırlık veren Uzman görüşlerine yer veren Gözleme dayalı verileri içerebilen
Erişilebilirlik	Dijital ortamda erişilebilir Dijital ortamda veri girişi sunabilir Tüm ilgili kurumlarca ortak şekilde kullanılabilir

Niteliğe ilişkin öneriler, değerlendirme araçlarının amacı, hedef kitlesi, yapısı, uygulanabilirliği, mesleki yönelimi ve erişilebilirliği kapsamında ele alınmıştır.

Katılımcılara göre değerlendirme aracının **amacı** özellikle risklerin tespit edilmesi ve sınıflandırılabilmesini sağlamalıdır. **Hedef kitlesi** farklı gelişim döneminde bulunan çocuklar, ebeveynler olmalıdır. Bu şekilde risklerin farklı bakış açılarından ve deneyimlerden elde edilmesi mümkün olacaktır. Çocuk kavramı ve tanımının iyi yapılması gerektiği örneğın farklı yaş gruplarına göre çocuğun ihtiyaçları ve karşı karşıya kalabileceği risklerin farklı olabileceği durumunun da risk derecelendirme ve değerlendirme formatını dolduracak meslek elemanı ve uzmanının farkında olması gerektiği önerisi paylaşılmıştır. Farklı yaş gruplarına göre soruların değişebileceği, kendini ifade edemeyen çocuklar için oyun yöntemiyle sorular sorulabileceği önerisi de paylaşılmıştır.

Değerlendirme aracının **yapısına** yönelik öneriler incelendiğinde uzmanların kendi gözlem ve deneyimlerini aktarabilmelerini sağlamak için yarı yapılandırılmış olmalıdır. Yarı yapılandırılmış format içerisinde çoğunlukla açık uçlu soruları içermeli ve daha az kapalı uçlu soruları kapsamalıdır. Değerlendirme aracını uygulayan meslek elemanları için yönlendirici olmaktan ziyade rehberlik etmelidir. Daha az detay içeren, mümkün olduğunca kısa olmalı uzmanın kendi değerlendirmesine özgü risk değerlendirmesi yapabilir olmasını sağlamalıdır. Bu bağlamda risk değerlendirmesinin içeriği sosyal inceleme formatına yakın olması gerektiği belirtilmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler r Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarında kullanılan sosyal inceleme raporu formatı gibi meslek elemanlarının görüş ve önerilerini de içermesini iletmişlerdir.

Değerlendirme araçlarının **uygulanabilirliği** incelendiğinde kolay ve görüşme akışı içinde yapılabilir olmalıdır. Ayrıca görüşme esnasında uygulayıcıya notlar alma imkanı sunan ve uzman görüşüne yer vermelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Değerlendirme araçlarının **mesleki yönelimi** incelendiğinde uzmanlığa dayalı, niteliksel yönelimli, mesleki bilgi ve deneyime ağırlık veren niteliklere sahip olmalıdır. Özellikle uzman görüşüne yer vermesi, gözlem bilgisine yer vermesi ile riskin bütüncül değerlendirmesi sağlanabileceği belirtilmektedir.

Erişilebilirlik kapsamında değerlendirme araçlarının dijital ortamda veri girişi sunarak erişilebilir olması, tüm ilgili kurumların ortak kullanımına açık olacak şekilde kullanılabilir nitelikte olması önerilmektedir. Oluşturulacak olan formun, ilgili tüm kuruluş ve paydaşların görüşlerini ve bilgilerin girileceği bilgisi de aktarılmıştır. Oluşturulacak olan formun, çevrimiçi ortamda kullanılması gerektiği, Kişisel Verilerin Korunmasına (KVKK) uygun olması gerektiği bilgisi de aktarılmıştır.

Risk değerlendirme araçlarının geliştirilmesi gerektiği, risk derecelendirmesi yapılmasının önemli olduğu, özellikle karşılaşılabilecek risklerin azaltılmasında etkin olacağı belirtilmekle birlikte bazı il ziyaretlerinde, risk değerlendirme formuna ihtiyaç olmadığı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan ve geliştirilen formların yeterli olduğu bilgisi de aktarılmıştır. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcileri, odak grup görüşmelerinde hali hazırda kullandıkları ASDEP (ASHB) ve RIBA (MEB) kullanılan formlarına içerik olarak benzer fakat bazı noktaların daha pratik olarak geliştirilmesi önerilerini sunmuşlardır. Sonuç olarak katılımcılar değerlendirme araçlarının niteliğe dayalı, uzman bilgisi ve gözlemini içeren, yarı yapılandırılmış, kapsayıcı, farklı yaş dönemi özelliklerini içeren, kısa, meslek elemanlarınca uygulanabilir, paydaş kurumların ortak kullanabileceği dijital nitelikte olmasını önermişlerdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma raporu hassas koşullar altındaki çocukların belirlenmesinde etkili olabilecek yöntemlerin ve araçların geliştirilebilmesine kılavuzluk etmek üzere mevcut duruma ve hedeflere ilişkin uzman görüşlerini yansıtan saha verilerinin sonuçlarını yansıtmaktadır. Çocukları etkileyen risklerin değerlendirilmesinde çocuklara ve ailelerine hizmet sunan profesyonellerin bilgi, beceri ve deneyimlerinin öneminden yola çıkılarak yapılan saha ziyaretleri doğrultusunda ele edilen veriler araştırmada görev alan kilit ve kilit olmayan uzmanlar tarafından analiz edilerek çeşitli temalar altında sunulmuştur.

Saha ziyaretlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personeli başta olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı, Emniyet, Belediye, İŞKUR gibi paydaşlardan temsilcilerin katılımıyla gerçeleştirilen odak grup toplantılarında çocuklara ilişkin risk tespit ve değerlendirilmelerinde mevcut durumun ortaya konulması, bu süreçlere ilişkin yararlanılan yöntemler ve etkili risk tespitlerine yönelik ortaya çıkan önerilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda saha profesyonellerinin görüşlerinden elde edilen bulgular Risklerin tanımlanması; risklerin belirlenmesi ve işlenmesi; risk belirlemeye yönelik öneriler olmak üzere üç ana tema altında sunulmuştur.

4.1. Çocukların Karşılaştıkları Risklere İlişkin Sonuçlar

Risklerin tanımlanmasına ilişkin tema genel olarak katılımcı profesyonellerin görev kapsamı bağlamında karşılaştıkları çocukların ne tür riskler altında olduğuna yönelik tanımlayıcı bilgiler almaya yönelik olmuştur. Görüşmelere katılan profesyoneller çocukları etkileyen çok çeşitli risklere işaret etmişlerdir. Belirtilen riskler birey, aile, sosyal çevre, eğitim ve teknoloji başlıkları altında kategorize edilmiştir (Tablo 2). Analiz kapsamında değerlendirmeye alınan riskler farklı illerde birden fazla profesyonelin temas etmiş olduğu risklerdir.

Çocukları birey düzeyinde etkileyen riskler olarak değerlendirilen hususların genel olarak davranışsal sorunlara ve sağlık durumuna yönelik olduğu görülmektedir. Bu kapsamda katılımcıların görüşleri doğrultusunda hassas koşullar altındaki çocukların biyo-psiko-sosyal sağlık ve davranışsal gelişim özellikleri bakımından daha fazla risk altında olduğu değerlendirilebilir.

Katılımcıların görüşlerinde çocukları etkileyen riskler bakımından aile boyutunun ağırlık kazandığı görülmüştür. Tüm illerden katılımcıların ebeveyn bakımından yoksun olmayı ve tek ebeveynli aile olgusunu çocuklar için başlıca risklerden biri olarak değerlendirdiği görülmüştür. Diğer taraftan ailede çocuğa yönelik kötü muamele ve ebeveynlik becerilerinde karşılaşılan yetersizlikler önemli risk faktörleri olarak değerlendirilmiştir. Netice itibarıyla çocuğun temel yaşam ortamını oluşturan ailenin sahip olduğu dezavantajların çocuklar için temel risklere dönüştüğü söylenebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal çevrenin çocuklar üzerindeki etkilerine temas eden katılımcılar bu doğrultuda çeşitli çevresel risklere vurgu yaparak çocukların sosyalleşme alanlarında karşılaştıkları olumsuz davranışların suç, şiddet, zorbalık, madde kullanımı veya sokakta çalıştırılma gibi sorunlara yol açtığını vurgulamıştır. Dolayısıyla çocuğun sosyal yaşam çevresinin analizinin çocuğun maruz kaldığı riskleri belirlemede üzerinde durulması gereken temel hususlardan biri olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmaya katılan profesyoneller hassas koşullar altında olduğu değerlendirilen çocuklar söz konusu olduğunda eğitimle ilişkili risklere de sıklıkla atıfta bulunmuşlardır. Bu doğrultuda, doğrudan eğitim süreçleriyle ilgili olan okul başarısızlığı ve okul devamsızlığı gibi faktörlerin yanısıra okulda karşılaşılan zorbalık ve şiddet eğilimi gibi sosyal problemlere de vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla çocukların karşılaştığı okul temelli risklerin sosyal boyutu da içerecek şekilde bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Profesyonellerle yapılan görüşmelerde ortak bir nokta olarak dile getirilen başlıca alanlardan biri de teknoloji ve internet kullanımına dayanan risklerdir. Günümüzde sosyal yaşamı ve insan ilişkilerini önemli derecede etkileyen teknolojik cihazlar ve internetin çeşitli riskler ve tehlikeler doğurduğu bilinmektedir. Katılımcılar toplumda artan internet ve teknoloji kullanımıyla birlikte çocukların uygunsuz içeriklere, teknoloji temelli bağımlılıklara ve siber zorbalığa maruz kaldığını beyan etmişlerdir. Bu nedenle çocukların güvenliği açısından bu tür durumların önemli bir risk faktörü olduğu vurgulanarak risk değerlendirmelerinde bu hususun yer bulması gerektiği fikri paylaşılmıştır.

Genel olarak bakıldığında birinci temada profesyonellerin sunmuş olduğu görüş ve deneyimler doğrultusunda ortaya çıkan risk faktörleri literatürde yapılmış birçok araştırmanın sonucunu doğrulamaktadır. İfade edilen risk faktörlerinin, uzmanların kendi deneyimleriyle sınırlı olmakla birlikte, sahadaki mevcut durumu yansıtması bakımından kayda değer sonuçlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Dolayısıyla, elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilecek risk değerlendirme sürecinin mevcut somut çıktıları genişleten bir bakış açısıyla yapılandırılması mümkün olabilir.

4.2. Risklerin Belirlenme ve İşlenme Yöntemlerine İlişkin Sonuçlar

Çalışmanın ikinci teması kapsamında katılımcıların risk belirleme süreçlerinde hangi yöntem ve araçlara başvurdukları incelenmiş ve bu kapsamda elde edilen veriler farklı kurumların işleyişi doğrultusunda sunulmuştur. Hassas koşullar altındaki çocukların karşı karşıya olduğu risklerin belirlenmesinde ve tespit edilen risklere yönelik gerekli hizmet süreçlerinin işletilmesinde kuşkusuz Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personeli yetki ve sorumluluklar bakımından başat konumdadır. ASHB'nin il teşkilatı bünyesinde farklı kuruluşlarında çocuklarla temas halinde bulunan personel çocukların riskleriyle ilgili uygulamalara dahil olduklarını belirterek bu riskleri belirleme hususunda çeşitli hususları belirtmişlerdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ASDEP kapsamında yürütölen sorun ve ihtiyaç tespitlerine yönelik saha taramaları ASHB personeli tarafından en çok vurgulanan başlıklar arasında yer almıştır. ASDEP kapsamında yürütölen incelemelerde ASDEP formunun kullanıldığı ifade edilirken formun kapsamlı ve uzun olduğu, bunun da formun uygulanmasını güçleştirdiği yorumları yapılmıştır. ASHB personeli, ASDEP formu dışında tespit ve tarama süreçlerinde kullandıkları ortak bir form bulunmadığını dile getirmişlerdir.

Sosyal hizmetlerin yürütölmesinde vakaya özgü değerlendirme ve uygulama gerekliliği çocukları ilgilendiren riskler konusunda ASHİM personelinin yöneliminin genel olarak yapılandırılmış araçlardan ziyade meslek elemanının bilgi ve becerisi ile şekillenen risk tespitlerine odaklandığını göstermiştir. Bu hususta başlıca yöntemlerin mesleki bilgi, beceri ve deneyime dayanan gözlem ve görüşme olduğu söylenebilir. ASHB bünyesindeki sosyal hizmet uygulayıcıları hizmet verdikleri grupların sorun ve ihtiyaçlarına yönelik konularda tespit ve değerlendirme bağlamında çoğunlukla gözlemsel yöntemlere başvurdukları hususunda ortak bir görüş sergilemişlerdir. Bir çocuğun yaşam alanının incelemesi, davranışsal gözlemler, çocuk ve aile görüşmelerinde sözlü veya sözsüz ipuçları, çevreden alınan bilgiler gibi niteliksel kaynakların ele alınması öne çıkmaktadır. Niteliksel kaynaklardan edinilen verilerin işaret ettiği risklerin yansıtıldığı temel araç sosyal inceleme raporu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal inceleme raporunun çocuklarla ilgili tespitlerin somutlaştırılmasında temel araç olarak göröldüğu katılımcıların belirttiği temel unsurlar arasındadır.

Çocuklara ilişkin risk tespitlerine odaklanan Çocuklar Güvende Ekiplerinin belirli aralıklarla saha taramaları ve okul ziyaretlerine odaklanan katılımcılar bu ekiplerin çalışmalarında risk altında olabilecek çocuklar hakkında sayısal veri toplamakla birlikte gözlem yoluyla risk tespiti yapmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, söz konusu mobil ekiplerin genel olarak kullandığı belirli bir form veya standart bir araç bulunmadığı, ekiplerin kendi inisiyatifi doğrultusunda kendi formlarını oluşturabildiği görölmüştür.

Risk tespit süreçlerine ilişkin çoğunluğu RAM personeli olan MEM temsilcileri, genellikle RAM'lar ve okulların rehberlik servisleri aracılığıyla çocukları etkileyen riskler hakkında gözleme dayalı tespitlerin yanı sıra çeşitli envanterlerden edinilen bilgilerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda MEM bünyesinde risk belirleme süreçlerine ilişkin değerlendirme araçlarına daha fazla başvurulduğu görölmüştür. Bunlardan bir kısmını oluşturan Okul Risk Haritası Belirleme Formu, RİBA, Yaşam Penceresi Formu, Aile Bilgi Formu gibi yapılandırılmış araçlar MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğu tarafından hazırlanarak ilgili personelin kullanımına sunulan değerlendirme araçlarıdır.

Emniyet personelinin çocuklar hakkında risk tespitleri gerçekleştirmeye yönelik olarak yürüttüğu uygulamaların genellikle suç risklerini belirlemeye yönelik gözlemlerden oluştđu kaydedilmiştir. Bu kapsamda, emniyet personelinin risk bağlamında genel olarak çocukların dahil olduğu suç istatistiklerinin tutulmasına ve suç riskinin arttığı kentsel bölgelerde gözlemler yaparak gerekli görölen durumlarda ilgili kurumlara bildirimler yapılmasına ağırlık verildiği görölmüştür. Bu uygulamalar için riskleri belirlemeye odaklanan belirgin bir yöntem veya

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

yapılandırılmış araç kullanılmadığı anlaşılmıştır. Benzer şekilde belediyelerin zabıta birimlerinde görev personel de özellikle sokakta çalıştırılmaya odaklanarak çocuklar hakkında yaptıkları gözlemlerden yola çıkarak ilgili kurumlara bildirimde bulunma yoluna gitmektedirler. Elde edilen gözlemlerin risk tespitlerine dönüştürölmesine aracılık eden spesifik bir yöntem veya aracın bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4.3. Risklerin Belirlenmesine Yönelik Önerilere İlişkin Sonuçlar

Risk belirleme süreçlerine ilişkin öneriler iki ana odak kapsamına sahiptir. İlk olarak değerlendirme araçlarının **kapsamına** ve **niteliğine** göre ele alınmıştır. Değerlendirme aracının kapsamına göre birey, aile, sosyal çevre, eğitim, internet ve teknoloji alanları dikkate alınarak, bu alanlara yönelik risk konuları kapsam içinde olmalıdır. Aile özellikleri kapsamında ekonomik durum, eğitim durumu, aile birlikteliği, sağlık durumu, mekânsal özellikler, boş zaman değerlendirme, olumsuz davranışlar özelinde ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Aile özellikleri kapsamında ekonomik durum, eğitim durumu, aile birlikteliği, sağlık durumu, mekânsal özellikler, boş zaman değerlendirme, olumsuz davranışlar özelinde ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca değerlendirme araçlarının niteliğine ilişkin öneriler ise değerlendirme araçlarının amacı, hedef kitlesi, uygulanabilirliği, mesleki yönelimi, erişilebilirliği kapsamında önerileri içermektedir. Bu bağlamda değerlendirme araçlarının uzmanlığa dayalı, uzman bilgisi ve gözlemini içeren, yarı yapılandırılmış, kapsayıcı, farklı yaş dönemi özelliklerini içeren, kısa, meslek elemanlarınca uygulanabilir, paydaş kurumların ortak kullanabileceği dijital nitelikte olmasını önermişlerdir.

Oluşturulacak olan risk değerlendirme araçlarının alanında uzman olan meslek elemanları tarafından doldurulup, ilgili tüm kurumların kullanabileceği bir formatta geliştirilmesi önerisi tüm odak grup görüşmelerinde ortaya çıkmıştır. Değerlendirme araçlarında risk derecelendirmesi de yapılabilmesi, vaka yönetimi ve risk altındaki çocuğun karşı karşıya kaldığı riskleri azaltmasında önemli rol oynayacağı önerisi getirilmiştir. Farklı yaş gruplarına göre de kullanılması önemli olan risk formunun, risk derecelendirmesi ve görüşmeyi sağlıklı yönetebilmek adına, formu kullanacak olan meslek elemanlarının oyun ve resim terapisi gibi becerilere sahip olması ve bakanlığın bu konuda eğitimler düzenlemesi gerektiği önerileri de paylaşılmıştır.

4.4. Araştırmacıların Önerileri

Farklı illerde (12 ilde) düzenlenen odak grup görüşmelerinde elde edilen veriler kapsamında katılımcıların **önerilerine ek olarak** araştırmacıların önerileri aşağıda yer almaktadır. Araştırmacıların önerileri risk değerlendirme araçlarının içeriğine ve yöntemine ilişkin öneriler bağlamında oluşturulmuştur.

Risk değerlendirme araçlarının **içeriğine** ilişkin öneriler:

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Risk değerlendirmesi yaparken hassas koşullar altındaki farklı çocuk gruplarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çocukların içinde buldukları farklı biyo-psiko-sosyal-çevresel nitelikler göz önünde bulundularak değerlendirme araçlarına yansıtılmalıdır.

Çocuk etkileşim içinde olduğu sistemlerle birlikte değerlendirilmelidir. Bu sistemler risk değerlendirmesine dahil edilmelidir. Örneğin aile, okul, arkadaş sistemleri ile de risk taraması yapmak için uzman değerlendirmesi yapılmalıdır.

Geliştirilmesi planlanan risk tespit araçları farklı gelişimsel özelliklere sahip bireylerin risk değerlendirmesini yapabilecek nitelikte olmalıdır. Örneğin kaynaştırma öğrencisi olma durumu, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti alma durumu, özel eğitimine devam durumu gibi risk özelliklerini içerebilir.

Risk tespit araçlarında birincil sağlık basamak hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadığı bilgisi yer almalıdır. Örneğin aşılama, sağlık kontrolleri, gelişim takipleri vb.

Risk tespit araçları ile nitelikli veri toplayabilmek için, geçici sığınmacı ve mülteci çocuklara yönelik araçlar uygulanırken, dil problemi göz önünde bulundurulmalıdır. Risk tespiti yapacak uzmanlarla birlikte çalışacak olan tercümanların öncelikli olarak risk tespiti yapma, risk değerlendirme araçlarını uygulama, çocuklarla iletişim, çocuk hakları vb. alanlarda eğitim alması ve bilgilenmesi gereklidir.

Risk değerlendirme araçlarının **yöntemine** ilişkin öneriler:

Katılımcıların belirtilmiş olduğu gibi oluşturulması planlanan risk değerlendirme araçları sayısal değerlendirme ile birlikte uzmanlığa dayalı değerlendirmeyi kapsamalıdır. Çoktan seçmeli kapalı uçlu sorular ile birlikte, uzmanın deneyim ve gözlemini yansıtabileceği açık uçlu sorular birlikte yer almalıdır. Hem niceliksel bilgi hem ne niteliksel bilgi bir arada yer alarak kapsamlı risk değerlendirmesi yapılabilir.

Risk değerlendirme araçlarının kullanımında mesleki yetkinliğe önem verilmelidir. Risk değerlendirme araçları bu konuda eğitim almış meslek elemanları tarafından kullanılmalıdır. Bu bağlamda sayısal verilere dayalı temel risk bilgileri çocukla ilk karşılaşan meslek elemanları tarafından gerçekleştirilebilirken, detaylı risk değerlendirmesi ise sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi meslek elemanları tarafından gerçekleştirilebilir olmalıdır.

Çocukla ilk temas eden birimler (kolluk kuvvetleri, zabıta, kreşler/anaokulları vb.) temel risk değerlendirmesi yapabilmelidir. Örneğin çocuk şubede yapılan temel risk değerlendirmesini, ilgili çocuk ASHB'ye yönlendirdikten sonra çocukla çalışacak olan meslek elemanı tarafından görülerek risk değerlendirme süreci detaylandırılabilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Her bir birimin ilgili çocuklara yönelik risk değerlendirmesi yaparken elde ettiği mükerrer bilginin önüne geçilerek, kurumlararası koordinasyonda bilgi paylaşımının kolaylaşması ve risk değerlendirmesinin hızlanması sağlanmalıdır.

Özellikle katılımcılarında belirtmiş olduğu gibi risk değerlendirme araçları çevrimiçi platformlar aracılığı ile toplanmalı ve gerekli bilgiler ilgili birimlerle anlık paylaşılmalıdır. Risk değerlendirmeye yönelik bir uygulama geliştirilerek, çalışılan kurum ve birime yönelik katmanlı veri girişi yapılandırılmalıdır. Her bir bakanlığın görev yetki alanına dahil olan konulara ilişkin risk bilgisi girişi yapabileceği şekilde oluşturulabilir. Bu şekilde çocukla karşılaşan her birim bir uygulama üzerinden çocuğun risk değerlendirmesini yapabilir ve riski yönetebilir konumda olabilir. Dijital risk yönetiminde anlık olarak veri gösterimi ve yönetimi sağlanabilir.

Risk değerlendirme sistemine dahil olan her bir çocuğun süreci başlangıcından sonuna kadar ilgili uygulama üzerinden izlenebilir olmalıdır. Örneğin E-nabız sisteminde olduğu gibi her bir bireyin sağlık hizmetlerine ait tüm süreci izlenebildiği ve yönetilebildiği gibi, risk değerlendirme sürecinin yapılandırılması her bir çocuğun gelişiminin izlenebildiği bir araca dönüşebilir.

Mevcut mesleki uygulama süreçlerine entegre edilecek yapıda olmalıdır. Bir uzman sosyal inceleme yaparken risk değerlendirme aracını doldurabilmelidir. Risk değerlendirme aracında elde ettiği veriyi sosyal incelemede, sosyal incelemede elde ettiği veriyi risk değerlendirmesinde kullanabilir olmalıdır. Bu bağlamda geliştirilmesi planlanan risk değerlendirme araçları meslek elemanları üzerinde yük oluşturmayacak şekilde, anlaşılır ve kolay uygulanabilir özellikte olmalıdır.

Bir çocuk için çocuğa, aileye, öğretmene, arkadaşına yönelik risk değerlendirme araçlarının çeşitlendirilmesi gerekir.

Geliştirilmesi planlanan her bir risk değerlendirme aracının etkililiğini değerlendirmek üzere pilot çalışmaların yapılması gerekmektedir. Sayısal veri elde edilecek risk değerlendirme araçlarının uygulamadan geçerlik güvenilirlik sürecinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak hassas koşullar altında yer alan çocukların risk tespit ve değerlendirmeleri yapılırken çocuklarla çalışan kurumların ve meslek elemanlarının görüşleri önem arz etmektedir. Bu görüşler kapsamında meslek elemanlarına göre risk tanımları, risk değerlendirme süreçleri ve olası risk değerlendirme yöntemlerine ilişkin önerileri bu rapor kapsamında detaylı olarak incelenmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK-1 GÖRÜŞME FORMU

Veri Toplama Aracı Hakkında

Bu veri toplama aracı Faaliyet 4.1 kapsamında yürütülecek saha ziyaretlerinde görevlendirilen uzmanlar tarafından kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Gözlem ve görüşme formu olarak tasarlanan aracın temel hedefi hassas koşullar altındaki çocuklara ilişkin risk tespitleri ve değerlendirmelerine yönelik ilgili kuruluşların yapmış oldukları uygulamaları ve önerileri elde etmektir. Bu yapılandırılmış görüşme formu uzmanlara rehber niteliği taşımaktadır.

Form beş ana temadan oluşmaktadır. Bu temalar; (1) risklerin tanımlanması (2) risklerin değerlendirilmesi süreci, (3) risk değerlendirmelerinde yararlanılan mevzuat, (4) risk değerlendirmesinde kurumlar arası koordinasyon ve (5) öneriler başlıklarını taşımaktadır. Her bir temada ilgili temaya ilişkin temel sorular ve bu sorulara ilişkin detaylı bilgi alabilmeye yönelik alt sorular oluşturulmuştur.

Veri toplama aracılığıyla yürütülecek gözlem ve görüşmelerde görev alan proje uzmanları ziyaret planı çerçevesinde belirlenen kuruluşlara giderek kendilerini tanıtıp ilgili proje faaliyeti kapsamında görüşmenin amacı hakkında bilgilendirme yapacaktır. Görüşmeler odak grup görüşmesi şeklinde olacaktır. Elde edilen bilgilerin ilgili proje faaliyeti kapsamında risk tespit ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesinde kullanılacağı beyan edilerek, bilgilendirilmiş onam formunun imzalanması sağlanacaktır. Uzmanlar görüşmelerde elde edilen bilgi, görüş ve gözleme dayalı verileri detaylı notlar haline getirerek kayıt altında alacaklardır.

Görüşmelerin ziyaret planı çerçevesinde 90 dakika arasında sürmesi planlanmaktadır.

GÖRÜŞME HAKKINDA BİLGİLER

Görüşme Yapan Veri Toplama Görevlisinin Adı-Soyadı	
Görüşme Tarihi	
Görüşmenin Yapıldığı İl/İlçe	
Görüşme Başlama Saati	
Görüşme Bitiş Saati	

CEVAPLAYICI HAKKINDA BİLGİLER

Yaş	
Cinsiyet	
Görüşülen Kişinin Kurumdaki Görevi ve Unvanı	

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Lisans Eğitimi Aldığı Alan (ve varsa Lisans Üstü)	
Mezun Olduğu Program/ Programlar:	
Toplam Hizmet Yılı:	
Çalıştığı İl ve Birim:	
Birimde Çalışma Süresi:	
Risk Taraması ve Değerlendirmesine Yönelik Eğitimler:	

GÖRÜŞME İÇERİĞİ

TEMA-1: Risklerin Tanımlanması

Katılımcıların karşılaştıkları hassas koşullar altındaki farklı kategorilerdeki çocukların karşı karşıya olduğu riskleri nasıl değerlendirdikleri ele alınacaktır.

Sorular

Bulunduğunuz kurumda görev ve sorumluluklarınız nelerdir?

Hizmet verdiğiniz alanı genel olarak düşündüğünüzde çocukların karşı karşıya kaldıkları riskler nelerdir?

(Katılımcının görev yaptığı alanda çocukların genel olarak ne tür risklerle karşılaştıkları anlaşılmaya çalışılır.

Katılımcılardan aşağıdaki alanlarda spesifik risklerin tanımlanması/örnekleme istenir.)

- Temel ihtiyaçların karşılanması
- Aile
- Barınma
- Sağlık
- Eğitim
- Sosyal çevre
- Haklar

İlinizde çocuklara yönelik koruyucu önleyici-risk tespitine yönelik ne gibi hizmetler verilmektedir? İyi uygulama örnekleri nelerdir?

TEMA-2: Risklerin Değerlendirilmesi ve İşlenmesi

Görüşülen katılımcıların karşılaştıkları hassas koşullar altındaki farklı kategorilerdeki çocukların karşı karşıya olduğu risklerin tespitine yönelik yararlanılan stratejiler, kullanılan yöntem ve araçlar ile tespit edilen risklerin derecelendirilmesine yönelik ne gibi uygulamalar yürüttüklerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sorular

- 1. Kurumunuzun çocuklara yönelik iş akışı nasıl ilerlemektedir? Süreç işleyişiniz nasıl olmaktadır?** (Her kuruluş için tek tek açıklanması sağlanacaktır)
- 2. Hassas koşullar altındaki çocukların tespitine yönelik ne gibi stratejiler uygulanmaktadır?** (Çocukların karşılaştığı risklerin belirlenmesine yönelik olarak katılımcılar hangi somut uygulamalardan yararlandıklarını açıklarlar. Aşağıda verilen alt sorularla konunun içeriğın genişletilmesi sağlanabilir)
- 3. Çocukların karşı karşıya olduğu riskler kuruluşunuz tarafından nasıl tespit edilmektedir?**
- 4. Risk tespit süreçlerinde hangi stratejiler ve yöntemlerden yararlanılmaktadır?**
- 5. Risk tespitlerinde ne tür araçlar kullanılmaktadır?** (Örn. yapılandırılmış standart formlar, ölçekler, sosyal inceleme raporları, görüşme raporları, uzman deneyimleri vb.)
- 6. Belirlenen riskler nasıl derecelendirilmekte veya kategorilendirilmektedir?**
- 7. Yararlanılan risk tespit araçlarının içeriği neleri kapsamaktadır?**

TEMA-3: Risk Belirleme ve Risk Yönetimine İlişkin Öneriler

Bu kapsamda katılımcıların hassas koşullar altındaki çocukların tespitinde etkili olacak risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk temelli müdahalelerin yürütülmesi hususundaki önerilerine başvurulmaktadır.

Sorular

- 1. Deneyimlerinize göre hassas koşullar altındaki çocuklar için risk tespit süreçleri nasıl işletilmelidir?**
- 2. Deneyimleriniz doğrultusunda risk tespiti yapılırken hangi faktörler ön plana alınmalıdır?**
- 3. Çocukla çalışan uygulayıcıların daha iyi risk değerlendirmesi yapabilmesi için neler önerirsiniz?**
- 4. Çocukla çalışan uygulayıcıların risk değerlendirmesinde yetkinliklerini nasıl geliştirebilir?**

"Bu belge Avrupa Birliği mali desteği ile oluşturulmuştur. Bu yayının iğeriğinden yalnızca WEglobal liderliğindeki konsorsiyum sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmamaktadır."